

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
BAUDŽIAMOSIOS JUSTICIJOS KATEDRA**

Violetos Ozorovskajos
V kurso, baudžiamosios justicijos
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**GRASINIMO NUŽUDYTI AR SUNKIAI SUTRIKDYTI ŽMOGAUS
SVEIKATĄ ARBA ŽMOGAUS TERORIZAVIMO SUDĖTIS**

Vadovė: doc. dr. R. Aliukonienė

Recenzentas: asist. D. Prapiestis

Vilnius

2016

Turinys

Įvadas.....	2
1. Grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo samprata.....	5
1. 1. Pischinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje.....	5
1. 2. Baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių baudžiamąją atsakomybę už grasinimą nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimą, istorinė raida Lietuvos teisėje.....	15
2. Grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėties, įtvirtintos LR BK 145 straipsnyje, analizė.....	19
2. 1. Objektvieji požymiai.....	19
2. 1. 1. Objektas.....	29
2. 1. 2. Nukentėjusysis.....	23
2. 1. 3. Veika.....	23
2. 2. Subjektyvieji požymiai.....	34
2. 2. 1. Subjektas.....	34
2. 2. 2. Kaltė.....	38
3. Grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtis kai kurių kitų užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose.....	40
3. 1. Latvija.....	40
3. 2. Estija.....	41
3. 3. Rusija.....	42
3. 4. Lenkija.....	44
3. 5. Vokietija.....	46
3. 6. Prancūzija.....	47
Išvados.....	50
Literatūros sąrašas.....	52
Santrauka.....	60
Summary.....	61

Ivadas

Temos aktualumas. Vienas iš pagrindinių baudžiamųjų įstatymų paskirčių yra žmogaus bei esminių jo vertybių apsauga nuo pavojingų, sąmoningų bei valingų veikų. Šie uždaviniai yra realizuojami Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse¹ (toliau – LR BK) specialiojoje dalyje numatant baudžiamąją atsakomybę už nusikalstamų veikų padarymą. Visuotinai pripažįstamas baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės (*ultima ratio*), principas reikalauja taikyti baudžiamąją atsakomybę tik tais atvejais, kai kiti būdai nėra pakankami teisingumo principo įgyvendinimui, todėl ne kiekvienas socialinis konfliktas gali būti pripažįstamas nusikalstamu. Grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas yra pavojingas psichinis poveikis asmeniui, kuriuo keliami grėsmė svarbiausioms žmogaus vertybėms – gyvybei, sveikatai, laisvei, todėl tyrimai, susiję su šių teisinių gėrių praradimo pavojumi yra neprarandantys aktualumo. Taip pat pažymėtina, kad Lietuvos baudžiamosios teisės teorijoje LR BK 145 straipsnyje numatyta nusikalstamos veikos sudėtis, kuri yra baudžiamosios atsakomybės pagrindas už šį nusikaltimą, nėra išsamiai išanalizuota – jos požymių analizė pateikta tik LR BK komentare², kas lemia šios sudėties ištyrimo būtinumą. Temos aktualumą patvirtina ir Lietuvos teismų praktika: joje išlieka probleminiai grasinimų turinio, realumo, tyčios nustatymo klausimai, kas lemia skirtingą psichinės prievartos teisinį vertinimą. Dėl šių priežasčių, darbo autorės nuomone, grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėties analizė būtų aktuali ne tik Lietuvos baudžiamosios teisės teorijai, tačiau ir praktikai.

Darbo objektas. Šio tyrimo objektą nusako darbo pavadinimas – tai grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtis – tokia, kokia ji numatyta LR BK 145 straipsnyje. Tačiau, siekiant aiškumo bei nuoseklumo, darbe pirmiausia atskleidžiama psichinės prievartos samprata baudžiamajoje teisėje, taip pat pateikiama šios nusikalstamos veikos sudėties raida Lietuvos baudžiamosios teisės šaltiniuose. Norint visapusiškai išnagrinėti grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtį, darbo autorės nuomone, būtina atlikti užsienio valstybių baudžiamųjų įstatymų normų, kuriose įtvirtinta panaši nusikalstama veika, analizę. Šis darbas yra orientuotas į LR BK 145 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos sudėties

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

² ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 153-155.

ištyrimą, jame neskiriama dėmesio jos atribojimui nuo kitų LR BK numatytų panašių nusikalstamų veikų, tai pat bausmės skyrimo klausimams.

Darbo tikslas ir uždaviniai – pateikti išsamią bei visapusišką grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėties, numatytos LR BK 145 straipsnyje, analizę. Darbe keliami pagrindiniai uždaviniai, kuriuos siekiama įgyvendinti nuosekliai, norint atskleisti nagrinėjamą temą: 1) atskleisti psichinės prievartos sampratą baudžiamojoje teisėje; 2) pateikti grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėties istorinę analizę Lietuvos teisėje; 3) atskirai išnalyzuoti LR BK 145 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos objektyviusius bei subjektyviusius požymius; 4) pateikti Lietuvos bei kitų užsienio valstybių baudžiamųjų įstatymų reglamentavimo ypatybes šiame darbe analizuojamos nusikalstamos veikos aspektu.

Darbo originalumas pasireiškia tuo, kad grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtis, numatyta LR BK 145 straipsnyje, Lietuvoje iki šiol nėra išsamiai išanalizuota. Darbo autorei nepavyko rasti per pastaruosius penkerius metus nei vieno parašyto magistro darbo, kuriame būtų analizuojama LR BK 145 straipsnyje numatyta nusikalstama veika. Šiuo aspektu paminėtina, kad dažniausiai psichinė prievarta analizuojama kaip vienas iš objektyviųjų nusikalstamų veikų požymių, pavyzdžiui, analizuojant išžagino (LR BK 149 straipsnis), seksualinio prievartavimo (LR BK 150 straipsnis), plėšimo (LR BK 180 straipsnis), savavaldžiavimo (LR BK 294 straipsnis) sudėtyse. Pastebėtina, kad yra keletas darbų, kuriuose analizuojama specifinio pobūdžio psichinė prievarta – turto prievartavimo sudėtis (LR BK 181 straipsnis), taip pat kiek platesnės reikšmės poveikio liudytojui, nukentėjusiam asmeniui, ekspertui, specialistui ar vertėjui (LR BK 233 straipsnis) sudėtis. Tačiau, kaip minėta, grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtis nėra plačiau išnagrinėta, todėl, darbo autorės nuomone, jos analizė yra būtina. Darbo originalumas sietinas ir su tuo, kad šiame darbe nėra apsiribojama nacionaliniu lygmeniu ir yra atliekama išsami užsienio valstybių baudžiamųjų įstatymų normų, kuriuose įtvirtinta panaši nusikalstama veika, analizė.

Tyrimo metodai. Siekiant įgyvendinti šio darbo tikslą bei jam keliamus uždavinius, jame pasitelkti pagrindiniai moksliniai tyrimo metodai: istorinis, lyginamasis, sisteminis, loginis bei lingvistinis metodai. Istoriniu metodu yra atskleidžiama grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėties raida Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose. Pasitelkiant lyginamąjį metodą yra analizuojamos Lietuvos ir kitų kontinentinės teisės tradicijų valstybių – Latvijos, Estijos, Lenkijos, Rusijos, Vokietijos baudžiamųjų įstatymų reglamentavimo ypatybės. Sisteminis bei loginiai metodai padėjo

pateikti sistemišką teisės normų aiškinimą, atsižvelgiant į tikrąją jų prasmę bei tikslus. Lingvistiniu metodu yra atskleidžiamas sąvokų turinys.

Tyrimo šaltiniai. Tiriant darbo objektą bei siekiant išsikeltų uždavinių darbe remtasi nacionaliniais, tarptautiniais įstatymais, užsienio valstybių baudžiamaisiais įstatymais, specialiąja literatūra bei Lietuvos teismų praktika. Siekiant atskleisti psichinės prievartos sampratą baudžiamojoje teisėje, reikšmingiausiais šaltiniais buvo O. Fedosiuko, R. Marcinauskaitės, L. Gauchmano, A. Podgainovo, I. Uvarovo mokslinės publikacijos. Analizuojant grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėties raidą Lietuvos teisėje, svarbiausi buvo V. Andriulio, S. Vansevičiaus moksliniai darbai. Pateikiant LR BK 145 sudėties analizę daugiausiai remtasi A. Abramavičiaus, R. Aliukonienės, O. Fedosiuko, J. Nociaus, V. Piesliako, P. Veršekio mokslinėmis publikacijomis, LR BK, jo komentaru bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) praktika. Atliekant užsienio valstybių lyginamąją analizę reikšmingiausi buvo Latvijos, Estijos, Rusijos, Lenkijos, Vokietijos bei Prancūzijos baudžiamieji įstatymai.

1. Grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo samprata

1. 1. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje

LR BK 145 straipsnyje numatytas grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą arba žmogaus terorizavimas yra neteisėtas psichinis poveikis asmeniui. Jį apibrėžia baudžiamojoje teisėje vartojama psichinės prievartos (smurto)³ definicija. Siekiant pateikti LR BK 145 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos išsamią analizę, tikslinga atskleisti psichinės prievartos sampratą baudžiamojoje teisėje.

Išanalizavus mokslinę literatūrą, pastebėtina, kad baudžiamosios teisės atstovai nėra pateikę vieningo psichinės prievartos vertinimo. Tokia situacija sietina su pateikiamų psichinės prievartos charakterizuojančių požymių bei išraiškos formų įvairove. Vieni teisės mokslo atstovai (O. Fedosiuk, T. Oreškina, J. Antonian, R. Bazarov, L. Gauchman) psichinę prievartą apibūdina kaip įvairaus turinio grasinimus. Kiti mokslininkai (J. Šukytė, R. Marcinauskaitė, L. Serdiuk, V. N. Kudriavcev, A. Podgainyj, I. Uvarov, G. K. Kostrov) jos sampratą atskleidžia nurodydami ir kitokias savarankiškas išraiškos formas.

O. Fedosiuk nuomone, universali psichinės prievartos sąvoka apima įvairių rūšių grasinimus.⁴ Kaip teigia mokslininkas, „<...> psichinė prievarta – tai pavojingas ir tyčinis asmens poveikis kito žmogaus psichikai, kuriuo siekiama įbauginti kitą žmogų, kad dėl tolimesnių grasinančiojo veikslių ar neveikimo ateityje atsirastų tam tikrų pasekmių“⁵. Autorius išskiria šiuos psichinę prievartą apibūdinančius požymius: 1) bauginamoji paskirtis; 2) pavojingumas; 3) tyčinis pobūdis; 4) realumas; 5) grasinimų turinio įvairovė. Anot O. Fedosiuko, psichinė prievarta yra orientuota į žmogaus psichiką.

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne nurodoma, kad psichika yra nervų sistemos smegenų funkcija, sugebanti atspindėti aplinką bei reguliuoti organizmo sąveiką su ja.⁶ Psichologinėje literatūroje psichika reiškia aktyvią objektyvios tikrovės atspindėjo formą, kuri atsiranda smegenų funkcijos ir išorinio pasaulio sąveikos procese bei atlieka reguliacinę jų

³ FEDOSIUK, O. *Turto prievartavimas: reiškinių raida ir teisinio vertinimo problemos*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S), Vilnius, 2000. P. 93.

⁴ FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13). P. 103.

⁵ Ibidem. P. 104.

⁶ Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 - 09 - 25]. Priega per internetą: <<http://lkiis.lki.lt/>>.

funkciją. Ji visai atvejais traktuojama kaip žmogaus funkcionuojantis organas, kuris atsižvelgiant į išorės veiksmus daro įtakos jo elgesiui⁷.

Psichinės prievartos bauginamoji paskirtis apibūdina tokį poveikį žmogaus psichikai, kad būtų sukeltas baimės jausmas. Psichologinėje literatūroje baimė aiškinama kaip prisitaikymo emocija, kuri verčia kūną gelbėtis nuo pavojaus, tačiau drauge gali traumuoti⁸. Kaip pabrėžia O. Fedosiuk, baimės jausmas gali būti ir nesukeltas, kadangi grasinimas – tai bauginimo procesas, tačiau ne jo rezultatas⁹, tačiau būtina suvokti, kad grasinantysis norėjo sukelti baimės jausmą kitam žmogui.

Kitas psichinės prievartos požymis yra pavojingumas. Jis reiškia tai, kad psichinė prievarta yra antvisuomeninė veika, pažeidžianti tam tikrus teisinius gėrius. Jį žmogaus santykiuose kartais yra keblu nustatyti, kadangi ne kiekvienas bauginimas gali būti pripažintas psichine prievarta. Psichinės prievartos tyčinis pobūdis pasireiškia tuo, kad grasinantysis visada nori sukelti baimės jausmą žmogui ir to siekia jo pasirinktais būdais.¹⁰ Grasinimas visada turi būti realus ir gali pasireikšti įvairiais būdais.¹¹

T. Oreškina taip pat teigia, kad psichinės prievartos esmė yra kelti asmeniui baimės jausmą, o jį sukelia tik įvairaus turinio grasinimai. Mokslininkė konstruodama psichinės prievartos sąvoką esminį dėmesį skiria grasinimų turiniui. Ji pabrėžia, kad psichine prievarta gali būti pripažįstami ne vien grasinimai panaudoti fizinį smurtą, tačiau ir kitokio pobūdžio grasinimai, pavyzdžiui, grasinimai atskleisti kompromituojančią informaciją, sugadinti turtą.

12

Kitas rusų mokslininkas J. Antonian psichinę prievartą skiria į dvi grupes:

- grasinimus panaudoti fizinį smurtą, o būtent: grasinimus nužudyti, sunkiai sutrikdyti sveikatą;
- mažiau pavojingus grasinimus, kurie yra susiję su asmens turtu, autorių teisėmis ir kita.¹³

⁷ Iš: ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГТТИ, 2013. P. 14.

⁸ MYERS, D. *Psichologija*. Vilnius: Humanitas, 2008. P. 464.

⁹ FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13). P. 106.

¹⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2016 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-327-696/2016.

¹¹ Lietuvos Apeliacinis Teismas. 2011 m. birželio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-30/2011.

¹² ОРЕШККИНА, Т. Физическое и психологическое принуждение как обстоятельство, исключающее преступность деяния. Iš: *Уголовное право*. Nr. 1. 2000. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-05]. Priega per internetą: <<http://www.twirpx.com/file/561228/>>. P. 35-36.

¹³ Iš: ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГТТИ, 2013. P. 115.

Panašiai teigia ir R. Bazarov, kuris psichinę prievartą traktuoja kaip grasinimus, kai žodžiais, gestais, ginkų demonstravimu bauginama panaudoti fizinę prievartą arba grasinimus, kuriais bauginama sugadinti turtą.¹⁴

Kiek siauriau nei prieš tai paminėti mokslininkai psichinę prievartą apibrėžia L. Gauchman. Jis psichinę prievartą traktuoja kaip grasinimą panaudoti fizinį smurtą¹⁵. Fizinis smurtas – tai tokie tyčiniai veiksmai, kuriais pažeidžiamas nukentėjusiojo asmens kūno neliečiamumas, žmogaus kūno audinių ar organų anatominis vientisumas arba jų funkcijos¹⁶. Jis gali pasireikšti žmogaus mušimu, prievartiniu psichotropinių medžiagų sugirdinimu ir kita. Reikėtų pažymėti, kad L. Gauchman pripažįsta, kad egzistuoja ir kitokio turinio grasinimų, tačiau jie negali būti pripažįstami psichine prievarta, kadangi nėra tokio pavojingo pobūdžio kaip grasinimai panaudoti fizinę prievartą¹⁷. Darbo autorės nuomone, tokia mokslininko pateikta sąvoka yra pernelyg siaura šiuolaikinei baudžiamajai teisei, o platesnio turinio psichinės prievartos būtinybę patvirtina ir įstatymų leidėjo baudžiamosios atsakomybės numatymas už kitokios psichinės prievartos panaudojimą LR BK 145 straipsnyje. Taigi reikėtų pritarti baudžiamosios teisės atstovams, kurie kaip psichinės prievartos išraiškos formas išskiria ir kitokio pobūdžio grasinimus.

Pažymėtina, kad egzistuoja ir baudžiamosios teisės atstovų, kurie teigia, kad neigiamas psichinis poveikis asmeniui gali būti padaromas ir kitomis psichinės prievartos savarankiškoms išraiškos formomis.¹⁸ Šie autoriai neakcentuoja bauginamosios psichinės prievartos paskirties, kaip tai daro kiti baudžiamosios teisės atstovai (O. Fedosiuk, T. Oreškina, L. Gauchman) ir nurodo, kad psichinę prievartą reikia traktuoti kaip neteisėtą bei prieš kito asmens valią daromą psichinį poveikį¹⁹, todėl yra pateikiamos ir kitos jos savarankiškos išraiškos formos.

L. Serdiuk²⁰, A. Podgainyj²¹, I. Uvarov²², mano, kad psichinė prievarta yra ne tik grasinimai panaudoti fizinį smurtą, tačiau savarankiškos jos išraiškos formos yra įžeidimas,

¹⁴ ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГГТИ, 2013. P. 115.

¹⁵ Iš: FEDOSIUK, O. *Turto prievartavimas: reiškinių raida ir teisinio vertinimo problemos*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S), Vilnius, 2000. P. 93.

¹⁶ FEDOSIUK, O. Paskaitų tezės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-20]. Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/...teises.../paskaitos/Nusik_%20sveik.ppt>.

¹⁷ Iš: ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГГТИ, 2013. P. 122.

¹⁸ MARCINAUSKAITĖ, R.; ŠUKYTĖ, J. Kai kurie psichinės prievartos doktrinos probleminiai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*, 2012, 4 (2). P. 686.

¹⁹ ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГГТИ, 2013. P. 115.

²⁰ СЕРДЮК, Л. В. *Психическое насилие как предмет уголовно-правовой оценки следователем*. Волгоград, 1981. P. 43-44.

šmeižtas, hipnozė, jeigu ji naudojama nusikalstamais tikslais, taip pat elektroninis žmogaus smegenų stimuliavimas, narkotinių ir kitų psichotropinių medžiagų sugirdimas prieš žmogaus valią.²³

Šiuo aspektu tikslinga atskleisti paminėtų psichinės prievartos išraiškos formų sampratą. Įžeidimas yra viešas ir užgaulus žmogaus pažeminimas, kuris gali būti padaromas žodžiu, mimika, gestais²⁴. Jis yra orientuotas į žmogaus garbę ir orumą. Teisinėje literatūroje žmogaus garbė yra aiškinama kaip individo reputacija, priklausanti nuo paties asmens bei jo santykių su aplinkiniais, taip pat jų nuomone apie konkretų individą, jo padėtį visuomenėje. Žmogaus orumas siejamas su asmens nuomone apie save.²⁵ Taigi įžeidimu nėra siekiama sukelti konkrečiam žmogui baimės jausmą, juo norima žmogų pažeminti kitų asmenų ir savo akivaizdoje. Pastebėtina, kad teisinėje literatūroje, taip pat ir teismų praktikoje yra manoma, kad tam tikrose situacijose įžeidimai gali būti pripažįstami psichine prievarta.

O. Fedosiuko nuomone, tam tikrais atvejais vienas iš grasinimų (bauginimo) būdų gali būti ir įžeidimas²⁶. Mokslininkas akcentuoja, kad tokiais atvejais juo turi būti siekiama įbauginti asmenį ir tai nepaneigia fakto, kad grasinimai yra vienintelė psichinės prievartos formos išraiška, tačiau tik patvirtina grasinimų turinio ir būdų įvairovę.

Panašų požiūrį į įžeidimą, kaip vieną iš sistemingo bauginimo veiksmų, galima išvelgti ir teismų praktikoje. Vienoje LAT bylų²⁷ pažymėta, kad sistemingas žmogaus bauginimas gali reikštis grasinimais nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą, kitais baimę, nerimą ar nesaugumo jausmą keliančiais veiksmais, pavyzdžiui, besikartojančiais įžeidinėjimais, grasinimais kaip nors pakenkti, priekabiavimu, atviru sekimu, gąsdinančiais naktiniais skambučiais, amoralaus pobūdžio žinutėmis ir kita. Taip pat šioje byloje LAT pabrėžė, kad sistemingas bauginimas nustatomas tada, kai nukentėjusysis sąmoningai buvo verčiamas nerimauti, nesaugiai jaustis, patirti psichologinį diskomfortą, gyventi nerimo būsenoje. Taigi kelis kartus atlikti įžeidimai, taip pat gali būti traktuojami kaip grasinimai (bauginimas), jeigu kaltininko atliktus veiksmu vienija vieninga tyčia sukelti nukentėjusiajam

²¹ ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГТТИ, 2013. P. 114.

²² Ibidem.

²³ СЕРДЮК, Л. В. *Психическое насилие как предмет уголовно-правовой оценки следователем*. Волгоград, 1981. P. 43-44.

²⁴ ŠARAS, M. Įžeidimo dekriminalizavimas – logiškas teisinio reguliavimo rezultatas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-05]. Prieiga per internetą: < <http://eteismai.lt/straipsniai/kita/izeidimo-dekriminalizavimas--logiskas-teisinio-reguliavimo-rezultatas>>.

²⁵ ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 195.

²⁶ FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13). P. 108.

²⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2014 m. liepos 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-347/2014.

nerimo (stipraus susijaudinimo, susirūpinimo²⁸), baimės jausmą. Darbo autorės nuomone, įžeidimas negali būti traktuojamas kaip savarankiška psichinė prievarta, jeigu jis buvo atliktas vieną kartą, taip pat tokiu atveju, kai juo buvo siekiama pažeminti žmogaus orumą, garbę, neesant vieningai asmens tyčiai įbauginti konkretų žmogų, sukelti jam nerimo būseną. Atitinkamai, tokiomis situacijomis, kai įžeidinėjami vyksta tam tikrą laiką tarpą ir jais siekiama konkrečiam asmeniui sukelti baimės jausmą, įžeidimas turi būti traktuojamas kaip psichinė prievarta.

Tikslinga paminėti ir tai, kad kai kurių minėtų autorių išskirtas šantažas kaip savarankiška psichinės prievartos išraiškos forma yra susijęs su grasinimu atskleisti kompromituojančias ar kitokio pobūdžio žinias, kurių asmuo nenorėtų atskleisti tretiesiems asmenims.²⁹ Kaip pastebi S. Solovjov³⁰, šantažas tiek teorijoje, tiek praktikoje yra laikomas grasinimu, neatsižvelgiant į tai, ar grasinama pavišinti tikrą ar išgalvotą kompromituojančią informaciją apie konkretų asmenį ar jo artimuosius, ne tik giminaičius, tačiau ir draugus, sužadėtinius ir kita. Taigi šantažas yra atitinkamo turinio grasinimas³¹. Todėl galima būtų pritarti O. Fedosiuko nuomonei, kad <...> universali psichinės prievartos (smurto) sąvoka apima įvairių rūšių ir būdų grasinimus³².

Kaip minėta, kai kurie autoriai³³, teigia, kad psichinės prievartos savarankiška išraiškos forma yra ir hipnozė. Psichologinėje literatūroje hipnozė (gr. *hypnos*) aiškinama kaip sustiprėjęs pasidavimas įtaigai, kai žmonės susiaurina savo dėmesio lauką bei teigia patiriantys įsivaizduojamus atsitikimus, tarsi jie būtų tikri³⁴. Hipnozė yra panaši į miego būseną.³⁵ Pastebėtina, kad mokslinėje literatūroje nėra pateikta jos vienareikšmiško teisinio vertinimo.

P. Kujalio nuomone, užhipnotizuotam asmeniui sukeliama tokia būseną, dėl kurios jis negali visiškai suprasti, kontroliuoti savo veiksmus, taigi jis yra bejėgiškos būsenos, kas lemia hipnozės priskyrimą ne prie psichinės prievartos vienos iš formų, tačiau kaip fizinės prievartos

28 Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-25]. Prieiga per internetą: <<http://lkiis.lki.lt/>>.

²⁹ FEDOSIUK O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 21 (13). P. 103.

³⁰ СОЛОВЬЕВ, С. Шантаж. *Журнал Министерства юстиции Спб*, 1899, Nr. 6. P. 92.

³¹ Ibidem.

³² FEDOSIUK O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 21 (13). P. 103.

³³ ФИЛЛИПОВА, Ю. М. *Понятие психического насилия. Психическое насилие как способ совершения вымогательства*, 2013. [interaktyvus] [žiūrėta 2016-10-02]. Prieiga per internetą: <<http://conf.omui.ru/content/ponyatie-psihicheskogo-nasilija-psihicheskoe-nasilie-kak-sposob-soversheniya-vymogatelstva>>.

³⁴ MYERS, D. *Psichologija*. Vilnius: Humanitas, 2008. P. 252.

³⁵ Iš: KUJALIS, P. Prievarta – būtino reikalingumo pavojaus šaltinis. *Jurisprudencija*, 2004, t. 60 (52). P. 76.

vieną iš atmainų.³⁶ Veklenko, E. Barchatovos nuomonėmis, hipnozė blokuoja sąmonę, daro įtakos asmens valiai ir jo elgesiui. Kriminalinė hipnozė gali būti sukeliama ir sutikus asmeniui, ir prieš jo valią. Šių autorių nuomonėmis, hipnozė yra prievartos forma, kuri sukelia tam tikrus padarinius žmogaus psichikai, ja blokuojama asmens pasamonė, ji suteikia galimybę valdyti asmens veiksmus.³⁷ Darbo autorės nuomone, hipnozė negali būti laikoma viena iš psichinės prievartos savarankiškos išraiškos formų, kadangi ja nesiekama įbauginti. Be to, atsižvelgiant į tai, kad užhipnotizuotas asmuo yra bejėgiškos būklės, hipnozė tikslinga būtų priskirti fizinei prievartai.

Šiuo aspektu taip pat tikslinga pažymėti, kad teisinėje literatūroje fizinė ir psichinė prievartos rūšys yra tarpusavyje susijusios ir neretai išskyla būtinybė atriboti šias dvi prievartos rūšis vieną nuo kitos. Baudžiamosios teisės moksle pateikiami skirtingi fizinės ir psichinės prievartos apibrėžimai, kas lemia tai, kad yra nevienodai traktuojami pavieniai prievartos atvejai.

Fizinė prievarta yra visuomenei pavojingas, neteisėtas tyčinis poveikis kito žmogaus organizmui, kuris atliekamas prieš asmens valią arba be jo sutikimo ir galintis pasireikšti žmogaus audinio ar organo anatominio vientisumo arba funkcijų pažeidimais, skausmo sukėlimu, judėjimo laisvės apribojimu³⁸. Mokslinėje literatūroje³⁹ teigiama, kad fizinė smurtinė veika yra neatsiejama nuo psichinių procesų, nes ja visuomet veikia asmens psichika, taip pat ir pati psichinė prievarta gali būti laikoma vienu iš susargdinimo būdų, sutrikdančių normalų organizmo funkcionavimą.⁴⁰ Pažymėtina, kad ne kiekviena psichinė prievarta gali sukelti fizinius pokyčius asmens organizme. R. Marcinauskaitės nuomone, fizinę ir psichinę prievartą reikėtų atriboti pagal šiuos kriterijus:

- objektyvų poveikio mechanizmą;
- nusikalstamus padarinius;
- poveikio objektą apibūdinančius požymius;
- kaltininko tyčios kryptingumą.⁴¹

³⁶ KUJALIS, P. Prievarta – būtino reikalingumo pavojaus šaltinis. *Jurisprudencija*, 2004, t. 60 (52). P. 76.

³⁷ В. В. ВЕКЛЕНКО, Е. Н. БАРХАТОВА. Психическое насилие как средство совершения преступлений: проблемы квалификации. *Современное право*, 2013, Nr. 7. P. 4.

³⁸ KUJALIS, P. Prievarta – būtino reikalingumo pavojaus šaltinis. *Jurisprudencija*, 2004, t. 60 (52). P. 75.

³⁹ ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. Криминальное насилие (пенитенциарный аспект). Невинномыск: НГГТИ, 2013. P. 111. Taip pat žr.: MARCINAUSKAITĖ, R. Psichinės ir fizinės prievartos sąsajos probleminiai aspektai baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje. *Jurisprudencija*. Mokslo darbai. 2008, Nr. 11 (113). P. 42.

⁴⁰ MARCINAUSKAITĖ, R. Psichinės ir fizinės prievartos sąsajos probleminiai aspektai baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje. *Jurisprudencija*. Mokslo darbai. 2008, Nr. 11 (113). P. 42.

⁴¹ Ibidem. P. 43-45.

Analizuojant psichinės prievartos padarymo mechanizmą, reikėtų pažymėti, kad teisinėje literatūroje dažniausiai psichinis poveikis siejamas su neigiamu informaciniu poveikiu konkrečiam asmeniui.⁴² Būtent informacinio proceso metu asmuo suvokia jam keliamos grėsmės specifika, apdoroja jam pateikiamus duomenis, o tokiam ciklui daro įtakos ne tik asmens jutiminiai pojūčiai, tačiau ir ankstesnė asmens patirtis⁴³. Būtina paminėti ir tai, kad neigiamas informacinis poveikis gali būti padaromas ne tik žodžiu, raštu, tačiau ir konkliudentiniais veiksmais. Pavyzdžiui, vienoje iš Kauno miesto apylinkės teismo nagrinėtų bylų⁴⁴ psichine prievarta buvo pripažintas nukentėjusiosios L. G. persekiojimas, kai kaltinamasis J. J. nuolat atvykdavo į nukentėjusiosios namus aiškintis dėl judviejų nutrūkusios draugystės, daug kartų jai skambindavo, rašydavo tekstines žinutes.

Reikėtų pažymėti, kad ne visi baudžiamosios teisės atstovai neigiamą psichinį poveikį sieja su informaciniu procesu. A. Podgainovo, I. Uvarovo nuomonėmis, neinformaciniu psichiniu poveikiu gali būti pripažįstamos kelios psichinės prievartos formos:

- fizinis smurtas, kuriuo asmeniui suteikiamas skausmas žmogaus organizmui ir taip sukeltas neigiamas poveikis jo psichikai;
- asmens privedimas prie bejėgiškos būklės, kai jis negali elgtis, veikti atitinkamu būdu, pavyzdžiui, prieš jo valią sugirdant narkotines arba kitas psichotropines medžiagas;
- kitoks žmogaus smegenų veikimas, kai yra galimybė kontroliuoti asmenį prieš jo valią, pavyzdžiui, taikant hipnozę, elektroniškai stimuliuojant žmogaus smegenis.⁴⁵

Darbo autorės nuomone, psichinės prievartos esmė yra suteikti asmeniui tam tikrą informaciją, kurios apdorojimo procese asmuo suvokia, kad dėl grasinančiojo veikslių ar neveikimo galėtų atsirasti tam tikrų neigiamų pasekmių ir taip sukelti baimės jausmą, taip pat konkrečiam žmogui sukelti nerimo būseną. Taip pat tiklinga pažymėti, kad tokio pobūdžio informacija gali būti suteikta ne tik žodžiu, raštu, konkliudentiniais veiksmais, tačiau ir fiziniu smurtu.

Šiuo aspektu tikslinga paminėti O. Fedosiuko⁴⁶, T. Oreškinos⁴⁷ išsakytas pozicijas, kad fizinis smurtas gali būti traktuojamas kaip psichinė prievarta tuomet, kai kaltininkas

⁴² СЕРДИУК, Л. В. *Психическое насилие как предмет уголовно-правовой оценки следователем*. Волгоград, 1981. P. 29-30. Taip pat žr.: MARCINAUSKAITĖ, R.; ŠUKYTĖ, J. Kai kurie psichinės prievartos doktrinos probleminiai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*, 2012, 4 (2). P. 686.

⁴³ MARCINAUSKAITĖ, R. Psichinės ir fizinės prievartos sąsajos probleminiai aspektai baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje. *Jurisprudencija*. Mokslo darbai. 2008, Nr. 11 (113). P. 43.

⁴⁴ Kauno miesto apylinkės teismas. *2011 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-332-70/2011*.

⁴⁵ ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. Криминальное насилие (пенитенциарный аспект). Невинномыск: НГГТИ, 2013. P. 117-118.

smurtaudamas siekia asmenį įbauginti.⁴⁶ Panašiai teigia ir D. Bein. Mokslininko nuomone, kai baimė yra spontaniška reakcija į asmens smurtinius veiksmus, fizinis smurtas negali būti traktuojamas kaip grasinimas konkrečiam asmeniui, tačiau jeigu fizinis smurtas yra parodymas to, kas laukia asmens ateityje, tokia veika priskiriama psichinei prievartai⁴⁷. Taigi minėtieji autoriai nurodo, kad esmingiausias kriterijus, atskiriantis fizinę prievartą nuo psichinės prievartos, yra kaltininko tyčios nustatymas. Darbo autorės nuomone, tokio subjektyvaus požymio nustatymas yra būtinas, norint atriboti fizinę ir psichinę prievartą, nes vien poveikio mechanizmo nustatymo neužtenka, norint konstatuoti, kokia prievartos rūšis buvo panaudota.

Pavyzdžiu, kai yra atsižvelgiama ne tik į poveikio mechanizmą, tačiau ir į kaltininko tyčią, galėtų būti viena iš LAT nagrinėtų bylų⁴⁸, kurioje pažymėta, kad grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą, išreiškiamas veiksmu, negali pasireikšti objektyviaisiais nužudymo ar sunkaus sveikatos sutrikdymo požymiais. Nuteistasis D. J., siekdamas pasipriešinti pareigūnams automobiliu važiavo tiesiai į šalia stovinį S. V., kuris išvengė automobilio užvažiavimo tik todėl, kad šoko į šalį, taigi buvo kėsinamasi į pareigūno gyvybę. Tokie kaltininko veiksmai negali būti traktuojami kaip grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą ir todėl D. J. negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal LR BK 145 straipsnio 1 dalį, kaip tai padarė žemesnės instancijos teismas. Šioje situacijoje LAT nustatė ne tik kaltininko veikos padarymo mechanizmą, tačiau ir konstatavo jo tyčią, kuri nepasireiškė siekimu grasinti asmenis nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą, o buvo nukreipta į pasipriešinimą valstybės tarnautojui, kas pagrįstai buvo kvalifikuota pagal LR BK 286 straipsnį.

Kaip minėta, fizinės prievartos ir psichinės prievartos atribojimo kriterijumi yra laikomas ir objektas, į kurį kėsinamasi konkrečia asmens veika. Psichinės prievartos objektu laikytina žmogaus psichika, kaip atskira žmogaus smegenų funkcija, tuo tarpu fizinės prievartos objektu traktuojamas konkretaus asmens organizmas (kūnas). Ji nukreipta į 1) gyvybės atėmimą; 2) sveikatos sutrikdymą, 3) skausmo arba fizinės kančios sukėlimą; 4)

⁴⁶ FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13). P. 108.

⁴⁷ Iš: MARCINAUSKAITĖ, R.; ŠUKYTĖ, J. Kai kurie psichinės prievartos doktrinos probleminiai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*, 2012, 4 (2). P. 689.

⁴⁸ FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13). P. 108.

⁴⁹ BEIN, D. A Guid to Offences of Threats and Blackmail, or "How to See The Fotest for The Trees". *Israel Law Review*, 1982, Nr. 17. [žiūrėta 2016-09-23]. Priega per internetą: <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/israel17&id=72&size=2&collection=journals&set_as_cursor=10> . P. 64-65.

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2013 m. lapkričio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-479/2013.

žmogaus laisvės atėmimą; 5) bejėgiškumo būklės atėmimą⁵¹. Būtina pabrėžti, kad fizinis smurtas nėra orientuotas į žmogaus psichiką, nors daro jai poveikį. Juo sukeliama fizinio pobūdžio žala (neigiami fiziologiniai organizmo pokyčiai), o psichinės prievartos padariniais laikomi neigiami psichinės būsenos pasikeitimai, pavyzdžiui, atsiradę baimės, nerimo jausmai⁵². Taigi galima būtų sutikti su R. Marcinauskaitės nuomone, kad „<...> esant glaudžiai fizinio bei psichinio smurto sąsajai šių savarankiškų prievartos rūšių atskyrimas turėtų remtis ne pavieniais kriterijais, o jų kompleksu, vertinant ne tik objektyvius poveikio mechanizmą, prievartinės veikos sukeltus nusikalstamus padarinius ar poveikio objektą apibūdinančius požymius, bet kartu turėtų būti atsižvelgta ir į kaltininko tyčios kryptingumą kaip jo psichinį santykį su realizuojamais prievartiniais veiksmais.“⁵³

Plėtojant toliau psichinės prievartos išraiškos formų įvairovės problematiką, paminėtina ir N. Kudriavcevo nuomonė, kuris teigia, kad nors psichinė prievarta dažniausiai pasireiškia įvairaus turinio grasinimais, tačiau galimi ir kitokie pavojingi ir neteisėti poveikio būdai asmens psichikai, kurie daromi psichiatrijoje taikomais metodais, pavyzdžiui, hipnozė, elektromagnetinė smegenų stimuliacija.⁵⁴ Taip pat teisinėje literatūroje pateikiama nuomonė, kad psichinė prievarta gali pasireikšti ir asmens įtikinėjimu, žadant tam tikrus gėrius⁵⁵. Šiuo aspektu tikslinga pažymėti, kad pernelyg išplėtus psichinės prievartos formas, gali atsirasti būtinybė daugelį socialinių kontaktų traktuoti kaip nusikalstamus. Todėl darbo autorė pritarė baudžiamojoje teisėje⁵⁶ išreiškiamai pozicijai, kad psichinės prievartos esmė yra siekimas sukelti kitam žmogui baimės jausmą.

Aptarus baudžiamosios teisės moksle pateikiamą psichinės prievartos sampratą, būtina pažymėti, kad ne kiekviena psichinė prievarta yra tokio pavojingo pobūdžio, kad galėtų būti kriminalizuota. Kaip teigia V. Piesliakas, įstatymų leidėjas privalo vadovautis žmogaus poelgio pavojingumo kriterijumi, ko pasekoje nepavojingos veikos negali būti pripažįstamos nusikalstamomis. Be tikslios psichinės prievartos sąvokos vartojimo Lietuvos baudžiamajame įstatyme yra vartojamos ir sinoniminės sąvokos, kaip „grasinimas“, „teorizavimas“, „bauginimas“ ir kita⁵⁷.

⁵¹ KUJALIS, P. Prievarta – būtino reikalingumo pavojaus šaltinis. *Jurisprudencija*, 2004, t. 60 (52). P. 75.

⁵² ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГТИ, 2013. P. 120.

⁵³ MARCINAUSKAITĖ, R. Psichinės ir fizinės prievartos sąsajos probleminiai aspektai baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje. *Jurisprudencija*. Mokslo darbai. 2008, nr. 11 (113). P. 43.

⁵⁴ КУДРЯВЦЕВ, В. Н.; НАУМОВ, А. В. *Насильственная преступность*. Москва: Спарк, 1997. P. 51.

⁵⁵ Iš: MARCINAUSKAITĖ, R.; ŠUKYTĖ, J. Kai kurie psichinės prievartos doktrinos probleminiai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*, 2012, 4 (2). P. 687.

⁵⁶ FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13). P. 103.

⁵⁷ Ibidem. P. 102.

Pastebėtina, kad baudžiamajame įstatyme psichinė prievarta yra kriminalizuojama dviem būdais:

- kaip savarankiška nusikalstama veika (lot. *delictum sui generis*) atskirose LR BK specialiosios dalies straipsniuose;
- kaip nusikalstamos veikos objektyvusis požymis, siejant jį su psichinės prievartos panaudojimo tikslu.

Kaip teisingai pastebi V. Stankevičius, psichinė prievarta kaip atskira nusikalstama veika turi būti baustina tik už grasinimus padaryti didelę žalą.⁵⁸ Būtent tokio pobūdžio psichinė prievarta yra įtvirtinta šiame darbe išsamiai analizuojamame LR BK 145 straipsnyje.

Apibendrinant teigtina, kad psichinė prievarta yra pavojinga į žmogaus psichiką orientuota veika, kai kitam asmeniui siekiama sukelti baimės jausmą. Jos universalią išraiškos formą apima įvairaus turinio ir būdų grasinimai. Baudžiamuosiuose įstatymuose grasinimai numatyti kaip atskiros nusikalstamos veikos ir kaip objektyvūs nusikalstamos veikos požymiai, siejant juos su jų panaudojimo tikslais. Kaip atskira nusikalstama veika gali būti kriminalizuojama tik pavojingiausio pobūdžio psichinė prievarta – tokia pripažįstama veika, numatyta LR BK 145 straipsnyje.

⁵⁸ STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė*. Paskaitos. Kaunas, 1926. P. 153.

1.2. Baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių baudžiamąją atsakomybę už grasinimą nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimą, istorinė raida Lietuvos teisėje

Baudžiamieji įstatymai Lietuvoje visada buvo priimami ir skelbiami tam, kad tiek visuomenė, tiek individas galėtų žinoti, kas yra draudžiama ir atitinkamai orientuotų savo gyvenimą. Taip pat tam, kad baudžiamoji justicija turėtų aiškius žmonių elgesio teisinio vertinimo standartus, lemiančius tam tikrų socialiai reikšmingų faktų pripažinimą nusikalstamomis ar bent uždraustomis veikomis, ir atvirkščiai, nepavojinga elgsena ar veikla.⁵⁹ Šiame darbe siekiant išsamiai išanalizuoti grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtį, tikslinga pateikti jos istorinę analizę Lietuvoje teisėje.

Lietuvoje baudžiamųjų nuostatų tvirtinimas teisės aktuose prasidėjo nuo XIV amžiaus. Pažymėtina, kad vienuose iš anksčiausiai priimtų teisės dokumentų 1340 m. Pamedės teisyne, taip pat 1468 m. Kazimiero teisyne šiame darbe analizuojama nusikalstama veika nebuvo numatyta⁶⁰.

Esminės reikšmės Lietuvos teisei, taip pat šiame darbe analizuojamai sudėčiai turi XVI a. įsigalioję kodifikuotos teisės šaltiniai – LDK Statutai. 1529 m. įsigaliojęs LDK Statutas apėmė įvairių teisės šakų normas ir buvo sudarytas iš 13 skyrių.⁶¹ Jo 7 skyriaus 7 straipsnyje⁶² numatyta, kad „jei kas kam grasomai kalbėtų arba girtųsi žmonėms, kad jam norįs nuostolį padaryti, padegti namą ar klojimą ar jį nužudyti, ir jeigu po tokio grasinimo ir kalbų anam nuostolis nuo ugnies arba atsitikų nužudymas, o šis įrodytų, kad anas grasino sudeginsiąs ar nužudysiąs, tai toks nuostolis turi būti priteistas iš to, kuris grasino ar gyrėsi.“ Taigi asmuo, grasinęs turto padegimu, nužudymu turės atlyginti padarytą žalą, jeigu minėti padariniai atsiras ir bus įrodytas grasinimo faktas.

Paminėtina, kad grasintojai persekiojami ir 1566 m. bei 1588 m. įsigaliojusiuose LDK Statutuose. Trečiojo LDK Statuto 11 skyriaus 40 straipsnyje numatyta, kad grasinimai gali būti išreiškiami žodžiu ir raštu. Taip pat nustatyta, kad sulaukęs grasinimų asmuo turi per 10 dienų apie juos pranešti teismui, taip pat įrodyti jų buvimą. Įvykdžius šias sąlygas, grasintojas buvo atiduodamas laiduotojams, o jų neesant buvo uždaromas 12 savaitių į kalėjimą. Visuose

⁵⁹ BIELIŪNAS, E.; ŠVEDAS, G. Lietuvos Respublikos straipsnių pavadinimai ir jų reikšmė. *Teisė*, 2013, Nr. 88. P. 41.

⁶⁰ ANDRIULIS, V. *et. al. Lietuvos teisės istorija*. Vilnius: Justitia, 2002. P. 46-49.

⁶¹ JABLONSKIS, K. Lietuvos valstybės istorija nuo XIV a. pabaigos iki XVI a. vidurio. Vilnius: Vaizdas, 1971. P. 31-32.

⁶² *Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos 1529 metų statutas*. Vertė: DEVEIKĖ, J. Chicago: Algimanto Mockaus knygų leidimo fondas, 1971.

LDK Statutuose grasinimas buvo laikomas valios išraiškos forma, kuria kėsিনamasi į visuomenės ramybę.⁶³

Trečiasis LDK Statutas galiojo iki XVII amžiaus pabaigos, kai 1795 metais įvyko Trečiasis Abiejų Tautų Respublikos padalijimas. Po šio istorinio įvykio Lietuva faktiškai nustojo egzistuoti, tačiau buvusioje jos teritorijoje jis buvo panaikintas tik 1840 metais, kai vietoj jo įsigaliojo Rusijos imperijos įstatymai.⁶⁴

Nors 1918 m. vasario 16 d. Lietuva atkūrė nepriklausomybę, Valstybės Tarybos Prezidiumas 1919 m. sausio 16 d. nutarė, kad jos teritorijoje galios 1903 m. Rusijos imperijos Statuto normos tiek, kiek jos neprieštaravo Lietuvos Konstitucijai bei visuomenės interesams.⁶⁵ Pabrėžtina, kad šis teisės aktas nelaikytinas tiesioginiu Lietuvos teisės šaltiniu, tačiau turėjo reikšmės tolimesniam Lietuvos baudžiamosios teisės formavimuisi. Jame atskirose teisės normose buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už įvairaus turinio grasinimus, o būtent: nužudyti; apriboti laisvę; sunkiai sutrikdyti sveikatą; sudeginti, susprogdinti, nuskandinti turtą, pažeminti asmenį pareigose bei paskelbti tikrą arba melagingą kompromituojančią informaciją.⁶⁶ Pabrėžtina, kad šių nusikaltimų nukentėjusiais buvo pripažįstamas konkretus asmuo ar jo šeimos narys. Taip pat buvo akcentuojama, kad grasinimas turi būti realus.

1940 m. birželio 15 d. Sovietų Sąjunga okupavo Lietuvą, o jos teritorijoje pradėjo galioti Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas (toliau – RTFSR BK), priimtas 1926 metais. Jame buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už grasinimus nužudyti, sugadinti turtą. 1957 metais buvo kriminalizuotas grasinimas nužudyti, padaryti kūno sužalojimus ar sumušimus kariniam vadui, jeigu tokei veiksmi buvo daromi dėl jo užimamų pareigų. Šis baudžiamasis įstatymas galiojo iki 1961 m.

1961 m. buvo priimtas Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas⁶⁷ (toliau – LTSR BK). Jo dešimtajame skirsnyje „Nusikaltimai visuomenės saugumui ir viešajai tvarkai“ 227 straipsnyje „Grasinimas nužudyti“ buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už grasinimą nužudyti as sunkiai sužaloti kūną. Nustačius baudžiamąją atsakomybę už šį nusikaltimą, buvo siekiama užtikrinti tarybinių piliečių saugumą, užkirsti kelią tokiems sunkiems nusikaltimams, kaip nužudymas ar sunkus kūno

⁶³ VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybiniai - teisiniai institutai*. Vilnius: Mintis, 1981. P. 94-95.

⁶⁴ Ibidem. P. 96.

⁶⁵ VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919–1940 metais*. Vilnius: Justitia, 1996. P. 7.

⁶⁶ ШАДРИНА, Л. В. *Уголовно-правовая и криминологическая характеристика угрозы убийством или причинением тяжкого вреда здоровью*, Москва: Юрлитинформ, 2013. P. 36-39.

⁶⁷ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18-148.

sužalojimas.⁶⁸ Šio nusikaltimo objektu buvo viešoji tvarka ir visuomenės saugumas. Objektyviają nusikaltimo pusę sudarė psichinė prievarta, kuria kaltininkas traumodavo nukentėjusįjį. Baudžiama buvo už grasinimą nužudyti ar sunkiai sužaloti kūną. Kitokio pobūdžio grasinimai nebuvo laikomi nusikaltimais. Grasinimas turėjo atitikti realumo kriterijų, kuris reiškė: 1) grasinimo konkretumą, tai yra, buvo reikalaujama, kad nukentėjusysis aiškiai suvoktų, kokiomis pasekmėmis jam yra grasinama, 2) nukentėjusiojo pakankamą pagrindą manyti, kad grasinimas bus realizuotas. Sprendžiant pakankamo pagrindo klausimą, buvo akcentuojami tarp grasintojo ir nukentėjusiojo susiklostę santykiai, kitos reikšmingos aplinkybės. Buvo pripažįstama, kad grasinimas gali būti padaromas tik tiesiogine tyčia, tai yra, kaltininkas turėjo žinoti, kad kelia nužudymo, sunkaus kūno sužalojimo baimę ir to norėjo. Motyvai ir tikslai nusikalstamos veikos kvalifikavimui buvo nereikšmingi. Šios nusikalstamos veikos subjektu galėjo būti asmuo, sukakęs 16 metų.

1990 m. kovo 11 d. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, joje liko galioti LTSR BK su vėlesniais pakeitimais ir papildymais, iš kurių reikšmingiausi LTSR BK papildymas 207² straipsniu, kuriame buvo numatyta kitokia psichinė prievartos forma nei grasinimas nužudyti ar sunkiai sužaloti kūną.⁶⁹ Pirmojoje šio straipsnio dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už: 1) asmens bauginimą sprogdinant ar padegant ar kitokiu pavojingu žmogaus gyvybei, sveikatai arba turtui būdu; 2) sprogdinimą ar padegimą viešojoje ar kitoje žmonių susibūrimo vietoje. Antrojoje dalyje buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už asmens terorizavimą, dėl kurio buvo sunaikintas ar sužalotas turtas stambiu mastu. LTSR BK 207² buvo keičiamas kelis kartus. Darbo autorės nuomone, esminis pakeitimas buvo padarytas 1998 m. gegužės 14 d.⁷⁰ LTSR BK 207², kai buvo įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už žmogaus terorizavimą, kuris pasireiškė 1) žmogaus bauginimu grasinant jam sprogdinimu, padegimu ar kitokia pavojinga žmogaus gyvybei, sveikatai ar turtui veika; 2) taip pat sistemingu žmogaus bauginimu naudojant kitokią psichinę prievartą. Pažymėtina, kad LTSR BK 207 straipsnis nekito iki LTSR BK galiojimo pabaigos.

Nuo 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojo LR BK, kurio 145 straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už grasinimą nužudyti žmogų ar sunkiai sutrikdyti sveikatą arba žmogaus terorizavimą. Ši nusikalstama veika priskiriama prie nusikaltimų, pavojingų

⁶⁸ APANA VIČIUS, M., KLIMKA A., MISIŪNAS J. *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis, 1974. P. 295-297.

⁶⁹ FEDOSIUK, O. *Turto prievartavimas: reiškinio raida ir teisinio vertinimo problemos*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S), Vilnius, 2000. P. 93.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 81, 35, 54, 541, 1311, 2272, 234, 2341, 294, 295, 3212 straipsnių pakeitimo ir papildymo 227³ straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998 m. gegužės 14 d. Nr. VIII-744.

žmogaus gyvybei ir sveikatai. Kaip pabrėžiama baudžiamojoje teisėje⁷¹, tai specifinio pobūdžio nusikaltimai, kadangi jais tiesiogiai nėra kėsinamasi, daroma žala žmogaus gyvybei ir sveikatai, tačiau jiems yra keliamas pavojus.

Pažymėtina, kad ši teisės norma keitėsi kelis kartus. Nuo 2005 m. birželio 30 d.⁷² priimto įstatymo už šią veiką numatyta baudžiamoji atsakomybė juridiniam asmeniui, o nuo 2013 m. liepos 2 d. įstatymo⁷³ priėmimo LR BK 145 straipsnio 3 dalis liko išdėstyta taip: “Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, prokuroro reikalavimas arba kai ikiteisminis tyrimas pradėtas nustačius smurto artimoje aplinkoje požymius.” Po šių LR BK 145 straipsnio pakeitimų analizuojama teisės norma nepasikeitė.

Apibendrinant šioje darbo dalyje atliktą istorinę analizę, pažymėtina, kad grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtis nebuvo kriminalizuota vienuose iš seniausių Lietuvos teisės aktų. Už psichinę prievartą pradėta bausti XVI amžiuje įsigaliojusiuose LDK Statutuose. Ši sudėtis Lietuvos baudžiamosios teisės šaltiniuose keitėsi ne kartą, tačiau esminės reikšmės turėjo jos reglamentavimas po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, kai buvo kriminalizuota ne tik vienkartinio pobūdžio grasinimai, tačiau ir tęstinio pobūdžio psichinė prievarta – žmogaus terorizavimas.

⁷¹ ABRAMAVIČIUS, A. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Paskaitos. Vilnius, 2013. Oficialiai neskelbtina. Taip pat žr: NOCIUS, J. *Nusikaltimai žmogui*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998. P. 76.

⁷² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 48, 60, 145, 147, 157, 212, 213, 214, 215, 226, 249, 251, 252, 256, 267, 270, 272, 274, 280 straipsnių ir priedo pakeitimo bei papildymo ir kodekso papildymo 147(1), 199(1), 199(2), 267(1), 270(1), 308(1) straipsniais įstatymas *Valstybės žinios*, 2005 m. birželio 30 d.. Nr. 81-2945.

⁷³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 140, 145, 148, 149, 150, 151, 165 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. Vilnius *Valstybės žinios*, 2013-07-13. Nr. 75-3772.

2. Grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėties, įtvirtintos LR BK 145 straipsnyje, analizė

Teisinėje literatūroje pabrėžiama, kad baudžiamosios atsakomybės pagrindu gali būti tik toks nusikalstamas elgesys, kuris pasireiškia konkrečia pavojinga žmogaus veika⁷⁴. Šios veikos teisinė išraiška yra nusikalstamos veikos sudėtis⁷⁵. Ją, kaip nusikalstamos veikos abstrahuotą traktuotę, baudžiamajame įstatyme sudaro susisteminta požymių visuma, reikšminga tam tikrai veikai kvalifikuoti.⁷⁶ Šiuo aspektu sutiktina su R. Aliukonienės nuomone, kad „<...> siekiant teisingai kvalifikuoti nusikalstamą veiką yra ypač svarbi kuo išsamesnė teorinė kiekvienos nusikalstamos veikos sudėties požymių charakteristikos ir jų turinio analizė“⁷⁷.

2. 1. Objektiveji požymiai

Objektiveji nusikalstamos veikos požymiai yra išorinė padarytos nusikalstamos veikos pusė. Jie leidžia atriboti nusikalstamą veiką nuo baudžiamajame įstatyme nekriminalizuotų veikų.⁷⁸ Prie jų priskiriami objektas, pavojinga veika, pasireiškianti veikimu ar neveikimu, nusikalstamos veikos pasekmės, priežastinis ryšys tarp veikos ir atsiradusių pasekmių, taip pat nusikaltimo padarymo laikas, vieta, būdas bei kitos objektyvios aplinkybės. LR BK 145 straipsnyje numatyta nusikalstama veika yra formali, o tai reiškia, kad baudžiamoji atsakomybė už šios veikos padarymą gali kilti neatsižvelgiant į jos padarinius⁷⁹, todėl šiame darbe analizuojami šie baudžiamosios teisės teorijoje išskiriami nusikalstamos veikos objektiveji požymiai – objektas, nukentėjęs ir veika.

2. 1. 1. Objektas

Objektas yra svarbiausias veiksnys, kuris nulemia asmens padarytos veikos pavojingumą bei teisinį jo vertinimą. Objektas nurodo, kokiems teisės ginamiems gėriams yra

⁷⁴ ALIUKONIENĖ, R. Veika kaip vienas iš sunkaus sutrikdymo objektyviųjų požymių. *Teisė*, 2013, Nr. 87. P. 22.

⁷⁵ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Antroji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius: Justitia, 2009. P. 185.

⁷⁶ VERŠEKYS, P. Nusikalstamos veikos sudėties požymio samprata ir ją lemiantys veiksniai, *Teisė*, 2012, Nr. 82. P. 198.

⁷⁷ ALIUKONIENĖ, R. Sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėties, numatytos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 135 straipsnyje, subjekto samprata. Iš: *Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai*. Vilnius: Registrų centras, 2014. P. 156.

⁷⁸ ABRAMAVIČIUS, A. *et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 217.

⁷⁹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Antroji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius: Justitia, 2009. P. 202.

daroma žala ar keliamas pavojus. Jis padeda atriboti nusikalstamas veikas nuo nenusikalstamų, taip pat nuo kitų teisės pažeidimų, parodo tikrąjį padarytos veikos pavojingumą, leidžia atriboti nusikalstamas veikas vieną nuo kitos, taip pat atsižvelgiant į jį yra diferencijuojama baudžiamoji atsakomybė. Objektas yra LR BK specialiosios dalies normų suskirstymo į atitinkamus skyrius kriterijus.⁸⁰

Pažymėtina, kad Lietuvos baudžiamosios teisės mokslininkai nepateikia vienareikšmiškos nuomonės dėl LR BK 145 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos objekto. Vienų autorių nuomone, šio nusikaltimo objektas yra konkretaus žmogaus fizinė bei psichinė sveikata⁸¹. Kitų autorių nuomone, norint nustatyti, kokioms žmogaus vertybėms keliamas pavojus konkrečia nusikalstama veika, reikia atsižvelgti į LR BK specialiosios dalies skyriaus pavadinimą, kuriame yra įtvirtinta konkreti nusikalstama veika⁸².

Atsižvelgiant į tai, kad šiame darbe analizuojama nusikalstama priskirtina nusikaltimams, pavojingiems gyvybei ir sveikatai, galima būtų teigti, kad grasinimu nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą arba žmogaus terorizavimu yra sukeliama grėsmė šiems teisiniams gėriams. Kaip teisingai pastebi R. Aliukonienė, žmogaus gyvybė ir sveikata yra visų kitų teisinių vertybių sąlyga ir pagrindas⁸³. Jų apsauga įtvirtinta ne tik tarptautiniu lygmeniu – 1948 m. Jungtinių Tautų visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje⁸⁴, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje⁸⁵, tačiau ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje⁸⁶ (toliau – LR Konstitucija). Darbo autorės nuomone, gyvybės ir sveikatos apsaugos siekis nulėmė įstatymo leidėjo būtinybę LR BK specialiojoje dalyje kriminalizuoti veikas, kuriomis, nors ir nėra daroma žala ar tiesiogiai kėsinama į gyvybę, sveikatą, tačiau jiems keliamas pavojus. Paminėtina, kad LAT ne kartą pabrėžė⁸⁷, kad LR BK 145 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nusikalstama veika siekiama padaryti poveikį asmens psichikai sukeliant jam baimę dėl grėsmės gyvybei ar sveikatai.

⁸⁰ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Antroji pataisyta ir papildyta laida.* Vilnius: Justitia, 2009. P. 222-224.

⁸¹ ABRAMAVIČIUS, A. *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai).* Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 153.

⁸² PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Antroji pataisyta ir papildyta laida.* Vilnius: Justitia, 2009. P. 231.

⁸³ ALIUKONIENĖ, R. Veika kaip vienas iš sunkaus sutrikdymo objektyviųjų požymių. *Teisė*, 2013, Nr. 87. P. 20.

⁸⁴ 1948 m. Jungtinių tautų Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 68-2497.

⁸⁵ 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.

⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2007 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-142/2007. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-26/2010.

Gyvybė yra žmogaus biologinė būklė, kai jis jau yra gimęs ir dar nemiręs⁸⁸. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas viename iš nutarimų pažymėjo: „<...>LR Konstitucijos 18 straipsnyje nurodoma, jog žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtines. Svarbiausia prigimtinė žmogaus teisė yra į gyvybę. Pagal LR Konstitucijos 19 straipsnį žmogaus teisę į gyvybę saugo įstatymas.⁸⁹“ Taigi aukščiausios teisinės galios aktas įstatymų leidėjui įtvirtina pareigą apsaugoti gyvybę įstatyminiu lygmeniu, o šis, atsižvelgdamas į jos svarbą, baudžiamajame įstatyme įtvirtino apsaugą ne tik nuo tiesioginio kėsینimosi į gyvybę, žalos padarymo jai, tačiau ir esant pavojui prarasti ją.

Kitas vienas svarbiausių teisinių gėrių yra fizinė bei psichinė sveikata. Pagal Pasaulio sveikatos organizacijos Konstituciją⁹⁰ sveikata yra fizinė, dvasinė socialinė gerovė ir ji nėra traktuojama tik kaip ligos ar negalios nebuvimas. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo⁹¹ preambulėje skelbiama, kad gyventojų sveikata yra didžiausia visuomenės socialinė ir ekonominė vertybė ir yra ne tik ligų, fizinių defektų nebuvimas, bet ir fizinė, dvasinė, socialinė žmonių gerovė. Taigi kaip ir gyvybė, sveikata yra ypatingai reikšminga žmogui, todėl atsiranda būtinybė ją apsaugoti, esant pavojui jos netekti.

Pažymėtina, kad atsižvelgiant į tai, kad grasinimu nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą arba žmogaus terorizavimu yra daromas neigiamas psichinis poveikis žmogui, neabejotina, kad šios nusikalstamos veikos objektas visada yra psichinė sveikata. Jos sąvoka yra pateikta Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos apsaugos įstatyme, kuriame teigiama, kad „psichikos sveikata – natūrali žmogaus asmenybės būseną, kuri turi būti saugoma arba gražinama sutrikimų bei ligų atvejais. Pagal Pasaulio Sveikatos Organizacijos apibrėžimą psichikos sveikata yra emocinis ir dvasinis atsparumas, kuris leidžia patirti džiaugsmą ir išverti skausmą, nusivylimą, liūdesį. Tai teigiamas gėrio jausmas, kuriuo remiasi tikėjimas savo bei kitų žmonių orumu ir verte“⁹².

O. Fedosiuko nuomone, LR BK 145 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto nusikaltimo objektas yra konkretaus žmogaus gyvybė, sveikata, tačiau autorius pažymi, kad LR BK 145 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto nusikaltimo objektas teoriškai gali būti ir žmogaus laisvė⁹³.

⁸⁸ ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 111.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės s atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 1998. Nr. 109.

⁹⁰ Constitution of the world health organization. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-15]. Priega per internetą: <<http://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf>>.

⁹¹ Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994. Nr. 63-1231.

⁹² Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1995-06-28, Nr. 53-1290.

⁹³ FEDOSIUK, O. Paskaitų tezės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-20]. Priega per internetą: <https://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/...teises.../paskaitos/Nusik_%20sveik.ppt>.

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne laisvė yra aiškinama kaip 1) nebuvimas apribojimų, varžančių visuomeninį politinį gyvenimą bei visuomenės ar atskiro jos nario veikimą, nepriklausymas; 2) teisė nevaržomam reikšti savo, kolektyvo ar visuomenės nuomonę, ginti reikalus; 3) turėjimas valios daryti, ką nori; 4) galėjimas be suvaržymų judėti. Galima būtų teigti, kad grasinant nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą, taip pat terorizuojant žmogų, ši teisė yra varžoma, kadangi asmuo, baimindamasis dėl savo ar kitų asmenų ateities nėra laisvas pasirinkti elgesio variantą ir imasi tam tikrų atsargumo priemonių. Pavyzdžiui, vienoje LAT nutartyje⁹⁴, kurioje V. D. nuteistas pagal LR BK 145 straipsnio 2 dalį už tai, kad terorizavo ir sistemingai baugino nukentėjusiąją I. D. buvo konstatuota, jos nukentėjusioji jautė baimę užsidegti šviesą namuose, kad nuteistasis nesužinotų, kad ji yra namuose, o baimindamasi dėl savo ateities galiausiai buvo priversta išeiti iš savo namų ir apsigyventi pas liudytoją R. P. Taigi šioje situacijoje kaltininko paveikta psichiškai nukentėjusioji elgėsi ribojančiai net savo namuose, todėl galima būtų sutikti su O. Fedosiuk nuomone, kad „<...> pavojingumas identifikuoja psichinę prievartą kaip neleistiną antvisuomeninę veiką, pirmiausia pažeidžiančią žmogaus laisvę, tiksliau – valios laisvę arba laisvę elgtis pagal savo valią.“

Paminėtina, kad teisinėje literatūroje egzistuoja kiek kitokia nuomonė dėl LR BK 145 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto nusikaltimo objekto. Kai kurie autoriai⁹⁵ mano, kad šioje straipsnio dispozicijoje įstatymų leidėjas praplečia ginamų vertybių sąrašą ir šiuo nusikaltimo objektu gali būti pripažįstama konkretaus asmens nuosavybė, kurią bauginama sunaikinti, sugadinti asmens turtą. Visgi darbo autorės nuomone, LR BK 145 straipsnio 2 dalyje pateikta formuluote „grasinimai susprogdinti, padegti asmens turtą“ galima numatyti pavojų ir žmogaus gyvybei bei sveikatai, todėl LR BK 145 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto nusikaltimo objektu negali būti traktuojama ir konkretaus žmogaus nuosavybės teisė.

Apibendrinant teigtina, kad LR BK 145 straipsnio dispozicijoje numatyta nusikalstama veika tiesiogiai nėra padaroma žala gyvybei ir sveikatai, į šiuos teisinius gėrius nėra kėsinamasi, tačiau grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą arba žmogaus terorizavimo pavojingumas yra tas, kad darant šį nusikaltimą nukentėjusysis yra psichiškai traumuojamas⁹⁶. Taip pat tam tikrais atvejais yra varžomas pasirinkti norimą elgesio variantą, kyla grėsmė žmogui, jo gyvybei ir sveikatai⁹⁷, todėl šio nusikaltimo objektais gali būti pripažįstami konkretaus žmogaus gyvybė, fizinė, psichinė sveikata bei laisvė.

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-341/2010.

⁹⁵ FEDOSIUK, O. et al. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Pirmoji knyga. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2013. P. 99.

⁹⁶ ABRAMAVIČIUS, A. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Paskaitos. Vilnius, 2013. Oficialiai neskelbtina.

⁹⁷ NOCIUS, J. *Nusikaltimai žmogui*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998. P. 76.

2. 1. 2. Nukentėjusysis

Teisinėje literatūroje kaip vienas iš nusikalstamos veikos objektyviųjų požymių išskiriamas ir nusikaltimo dalykas. Jis aiškinamas kaip konkretūs materialaus pasaulio daiktai, kuriuos veikiant atsiranda žala⁹⁸ ar iškyla pavojus teisės saugomiems gėriams. Nusikaltimo dalykas negali būti tapatinamas su nusikaltimo objektu, kadangi yra materialus teisinio gėrio išraiška realiame pasaulyje. Juo gali būti tik įvairūs daiktai, tačiau ne žmogus. Todėl baudžiamojoje teisėje pradėta vartoti nukentėjusiojo sąvoka, reiškianti asmenį, kuriam nusikalstama veika padaroma tam tikra žala, kėsiniama ją padaryti arba kyla pavojus tokiai žalai atsirasti.⁹⁹

Baudžiamosios teisės literatūroje nurodoma, kad LR BK 145 straipsnio 1 dalies nukentėjusysis yra asmuo, kuriam buvo grasinama nužudyti, sutrikdyti sveikatą taip pat jo artimieji.¹⁰⁰ Įstatymų leidėjas pagrįstai artimuosius traktuoja kiek plačiau nei artimuosius giminaičius. Jų sąvoka pateikiama Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – LR CK) 3. 135 straipsnyje, kuriame nurodyta, kad artimaisiais giminaičiais pripažįstami tėvai, vaikai, seneliai, vaikaičiai, broliai bei seserys. Darbo autorės nuomone, įstatymų leidėjas nepakankamai plačiai nurodo asmenis, kurie gali nukentėti nuo grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą arba žmogaus terorizavimo, kaip taikliai pastebi O. Fedosiuk, „<...> grasinantysis gali pasinaudoti aukos susirūpinimu net ir nepažįstamu žmogumi“¹⁰¹. Todėl apibendrinant, konstatuotina, kad LR BK 145 straipsnio 1 dalies nukentėjusiais yra konkretus asmuo, kuriam grasinama nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą ir kiti konkretūs asmenys, o LR BK 145 straipsnio 2 dalies – asmuo, kuris yra terorizuojamas grasinant susprogdinti, padegti ar padaryti kitokią pavojingą gyvybei, sveikatai ar turtui veiką arba sistemingai bauginant panaudojant psichinę prievartą ir kiti asmenys.

2. 1. 3. Veika

Paskutinis šiam darbe analizuojamos nusikalstamos veikos objektyvusis požymis yra veika, kuri yra išoriškai pasireiškiantis asmens elgesio aktas. Nusikalstamu gali būti pripažįstamas tik pavojingas įstatymo leidėjo požiūriu poelgis, kuris gali būti atliekamas

⁹⁸ ABRAMAVIČIUS, A. *et al.* *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 166

⁹⁹ *Ibidem*. P. 166-167.

¹⁰⁰ ABRAMAVIČIUS, A. *et al.* *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 153.

¹⁰¹ FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13). P. 106.

aktyviais veiksmais arba neveikimu. Būtina pabrėžti, kad anivisuomeninės žmogaus savybės, mintys, įsitikinimai, ketinimai, kad ir kokie būtų pavojingi nėra baudžiami tol, kol jie nerealizuojami.¹⁰²

Teisinėje literatūroje pripažįstama, kad grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą arba žmogaus terorizavimas gali būti padaromas tik aktyviais veiksmais.¹⁰³ LR BK 145 straipsnyje nustatyta baudžiamoji atsakomybė už du atskirus nusikaltimus: 1) grasinimą nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą; 2) žmogaus terorizavimą. Kaip pažymi LAT¹⁰⁴ „<...> iš LR BK 145 straipsnio 1 ir 2 dalių dispozicijų formuluočių ir nustatytų sankcijų matyti, kad įstatymų leidėjas abejojose šio straipsnio dalyse esančioms grasinimo, terorizavimo ir bauginimo sąvokoms suteikė nevienodą reikšmę.“ Atsižvelgiant į tai, pateiktina atskira LR BK 145 straipsnio 1 dalies bei LR BK straipsnio 2 dalies analizė.

LR BK 145 straipsnio 1 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už veikimu padarytą nusikalstamą veiką, o būtent vienkartinio pobūdžio grasinimą nužudyti arba grasinimą sunkiai sutrikdyti sveikatą. Ši nusikalstama veika padaroma dviem alternatyviais veiksmais:

- grasinant (bauginant) asmenį neteisėtai atimti jam ar kitiems asmenims gyvybę¹⁰⁵;
- grasinant žmogui jį ar kitus asmenis sunkiai sužaloti ar susargdinti¹⁰⁶.

Kaip minėta, grasinimai yra psichinės prievartos išraiškos forma. Jos esmė, taip pat ir LR BK 145 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos turinį padeda atskleisti įvairūs teoriniai grasinimo apibrėžimai. A. Nevera grasinimą apibūdina taip:

- grasinimo adresatas turi būti konkretus, kas reiškia, kad grasinimai turi būti adresuojami ne abstrakčiai žmonių grupei, tačiau konkreitiems asmenims;
- grasinimui teikiamas realumo reikalavimas;
- atsižvelgiant į grasinimo raišką, įvykio kontekstą bei aplinkybes, yra pagrindas manyti, kad grasinimas gali būti įvykdytas¹⁰⁷.

Mokslinėje literatūroje egzistuoja ir kitų nuomonių. Pavyzdžiui, rusų mokslininkas S. Ožegov grasinimą apibūdina kaip įbauginimą, pažadą padaryti kažką neigiamo arba kažką

¹⁰² PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Antroji pataisyta ir papildyta laida.* Vilnius: Justitia, 2009. P. 242-243.

¹⁰³ ABRAMAVIČIUS, A. *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai).* Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 153.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2005 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-496/2005.

¹⁰⁵ ABRAMAVIČIUS, A. *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai).* Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 111.

¹⁰⁶ Ibidem. P. 132.

¹⁰⁷ TUMELIS, J. *et al. Visuotinė lietuvių enciklopedija. VII Tomas, Gork-ime.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2005. P. 105.

blogu.¹⁰⁸ Kaip teigia, V. Dal, bauginti reiškia grasinti, kelti tam tikrą pavojų.¹⁰⁹ Teisinėje literatūroje taip pat išsakomos nuomonės, kad grasinimas yra privertimas elgtis arba nesielgti tam tikru kaltininkui naudingu būdu.¹¹⁰ Kiti rusų mokslininkai mano, kad grasinimas yra įbauginimas¹¹¹, nerimo sukėlimas asmeniui.¹¹² Tačiau manytina, kad tokie grasinimo apibrėžimai nėra visiškai tikslūs, todėl pritartina A. Podgainovo, I. Uvarovo nuomonėms, kad grasinimas reiškia kito asmens psichikai daromą poveikį, įvairiais būdais suteikiant jam tam tikrą informaciją apie galimybę sukelti tuoj pat arba ateityje tam tikrus neigiamus padarinius konkrečiam asmeniui arba kitiems asmenims, taip sukeliant jam baimės jausmą¹¹³

Pažymėtina, kad kiek tikslesnė sąvoka pateikiama O. Fedosiuko, kuris teigia, kad grasinimas yra pavojingas ir tyčinis poveikis kito žmogaus psichikai, verčiant jį bijoti, kad dėl grasinančiojo veikos atsirastų tam tikrų pasekmių¹¹⁴. Kaip teisingai pažymi autorius¹¹⁵, grasinimas negali būti laikomas pavojingų ketinimų išreiškiamu, kadangi tokia veika, teisinėje literatūroje vadinama terminu „tyčios iškelimu aikštėn“, įstatymo leidėjo nėra uždrausta. Kaip pabrėžiama Lietuvos teismų praktikoje¹¹⁶, tyčios iškelimu aikštėn įvardijami kaltininko veiksmai, padaromi žodžiu ar raštu, kuriais jis atskleidžia tretiesiems asmenims savo ketinimą ar apsisprendimą padaryti konkretų nusikaltimą. Žmogaus pažiūros, įsitikinimai, mintys ir sumanymai ką nors daryti ar nedaryti, nors jų realizavimas būtų labai pavojingas, negali būti baudžiami, nors apie tokius ketinimus sužinojo ir tretieji asmenys.

Pateikus grasinimo sąvoką, tikslinga pažymėti, kad norint konkretaus kaltininko veiką kvalifikuoti kaip grasinimą, būtina:

- konstatuoti grasinimo realumo faktą;
- nustatyti grasinimo turinį, tai yra, kokiomis pasekmėmis buvo grasinama;
- nustatyti, kad buvo pagrindo manyti, kad grasinimas gali būti ateityje realizuojamas (LR BK 145 straipsnio 1 dalis).¹¹⁷

¹⁰⁸ Iš: ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГГТИ, 2013. P. 121.

¹⁰⁹ ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГГТИ, 2013. P. 121-123.

¹¹⁰ ГРИШКО А. Я., ГРИШКО, Е.А., УПОРОВ, И.В. *Уголовное право. Общая часть*. Учебное пособие. Москва, 2001. P. 155.

¹¹¹ ГАУХМАН, Л. Д. *Борьба с насильственными посягательствами*. Москва: Юрид. лит., 1969. P. 31.

¹¹² ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГГТИ, 2013. P. 122.

¹¹³ Ibidem. P. 121.

¹¹⁴ FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13). P. 105.

¹¹⁵ Ibidem.

¹¹⁶ Lietuvos Apeliacinis Teismas. 2014 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014.

¹¹⁷ Panevėžio apygardos teismas. 2011 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-155-193/2011.

Šiuo aspektu pažymėtina, kad teisinėje literatūroje¹¹⁸, taip pat teismų praktikoje¹¹⁹ kad juridinę reikšmę turi tik realūs grasinimai. Grasinimo realumas vertinamas kiekvienu konkrečiu atveju ir turi lemiamos reikšmės, nes nustatius, kad realaus grasinimo (bauginimo) nebuvo, tokia veika negali būti baudžiama, kadangi nėra priešinga teisei ir nekelti grėsmės žmogaus gyvybei, sveikatai bei laisvei. Išanalizavus teisinę literatūrą pastebėtina, kad išsiskiria nuomonės dėl grasinimo realumo kriterijaus nustatymo, todėl šiuo aspektu būtų tikslinga aptarti kelias teisinėje literatūroje išskiriamas grasinimo realumo koncepcijas.

Pirmoji šiame darbe paminėtina realumo - įgyvendinamumo koncepcija. Jos atstovai sureikškina kaltininko ketinimą ir pasiryžimą įgyvendinti grasinimą.¹²⁰ Kai kurie baudžiamosios teisės teoretikai¹²¹ teigia, kad grasinimas yra realus tik tokiu atveju, kai nustatomas objektyvus kaltininko noras įgyvendinti savo grasinimus. Darbo autorės nuomone, grasinimo įgyvendinamumo kriterijus turėtų būti atmestinas kaip nepagrįstas, kadangi grasinimo esmė yra siekimas bauginti kitą asmenį, tačiau nėra būtina, kad jis iš tiesų norėtų juos įgyvendinti. Tokios pozicijos laikosi ir LAT¹²²: „<...> grasinimo realumui nėra būtina kad grasinantysis iš tikrųjų ketintų juos realizuoti, pakanka tik to kad, nukentėjusysis pagal grasinimo išraišką ir kitas aplinkybes turėjo pagrindą bijoti jo įgyvendinimo, o kaltininkas norėjo tokios nukentėjusiojo būsenos“.

Be jau aptartos grasinimo realumo – įgyvendinamumo koncepcijos, teisinėje literatūroje išreiškiama pozicija¹²³, kad grasinimo realumo nustatymo kriterijus yra nukentėjusiojo subjektyvus suvokimas apie grasinimo egzistavimą, turinį. Šios koncepcijos atstovai sureikškina asmens, kuriam grasinama subjektyvųjį įsitikinimą dėl grasinimo tikrumo bei pakankamo pagrindo manyti, kad grasinimas gali būti įgyvendinamas, tačiau neteikia dėmesio grasinimo objektyviems požymiams.

Pastebėtina, kad teisinėje literatūroje yra išsakoma pozicija, kad sprendžiant apie grasinimo realumą turi būti taikomas adekvataus žmogaus kriterijus. Jis reiškia, kad grasinimas turi būti tokio pobūdžio ir stiprumo, kad normalaus stabilumo ir drąsos žmogus

¹¹⁸ FEDOSIUK, O. *et al.* *Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis.* Pirmoji knyga. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2013. P. 100.

¹¹⁹ Kauno apygardos teismas. 2015 m. kovo 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-198-530/2015.

¹²⁰ FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija.* 2001, Nr. 21 (13). P. 109.

¹²¹ ВАСИЛЬЕВ, Н. В. *et al.* *Советское уголовное право. Особенная часть.* Москва: Юридическая литература, 1988. P. 501.

¹²² Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2007 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-142/2007. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-26/2010.

¹²³ ГРИШКО А. Я., ГРИШКО, Е.А., УПОРОВ, И.В. *Уголовное право. Общая часть.* Учебное пособие. Москва, 2001. P. 336.

patikėtų šių grasinimų realumu¹²⁴. Kaip pastebi O. Fedosiuk¹²⁵, ši koncepcija dominuoja daugelio šalių baudžiamojoje teisėje, tačiau visgi tokia pozicija yra kritikuotina, kadangi grasinama yra skirtingos gyvenimiškos patirties, psichikos, emocianalumo žmonėms, todėl vertinti kiekvieną atvejį kaip standartinį nebūtų tikslinga. Pažymėtina, kad nukentėjusiojo suvokimas yra svarbus, tačiau neturėtų būti lemiamas, sprendžiant dėl grasinimo realumo. Kaip pabrėžiama Lietuvos teismų praktikoje¹²⁶, tai ypač aktualu konstatuojant įtemptų santykių, kuriuos lydi buitinio pobūdžio konfliktai, ilgą laikotarpį trunkantys nesutarimai, buvimo faktą. Tokiose situacijose turi būti labai įdėmiai vertinti proceso dalyvių parodymai, kadangi tokiose situacijose asmenys gali neadekvačiai vertinti susiklosčiusią situaciją.

Kita paminėtina grasinimo realumo nustatymo koncepcija yra realumo – tikrumo. Jos atstovai sureiškina kaltininko tyčią ir todėl grasinimas yra realus, kai daroma išvada, jog kaltininkas atliko veiksmus, turėdamas tyčią įbauginti konkretų nukentėjusįjį. Ši koncepcija atitinka subjektyvaus pakaltinimo principą, tai reiškia, kad vertinama kaltininko veika, todėl remiamasi jo tyčios turiniu¹²⁷. Darbo autorės pritaria O. Fedosiuk nuomonei¹²⁸, kad sprendžiant apie grasinimo realumą, visų pirma, būtina remtis lingvistine jo reikšme.

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne realumas reiškia egzistuojantis tikrovėje, neišivaizduojamas¹²⁹, tai yra, realumas turėtų būti suvokiamas kaip atitinkantis tikrovę. Kaip pabrėžia O. Fedosiuk, grasinimo tikrumas yra grasinimo teisinio vertinimo kriterijus, padedantis atriboti nusikalstamą veiką nuo nenusikalstamos veikos¹³⁰. Šiuo aspektu paminėtina LAT nutartis¹³¹, kurioje pabrėžta, kad „<...> siekiant išvengti vertinimo klaidų ir užtikrinant, kad tam tikri asmens neteisingai suprasti žodžiai ar poelgiai nebūtų be pagrindo pripažinti psichine prievarta, baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje laikomasi nuostatos, jog teisinę reikšmę turi tik realūs (ne tariami) grasinimai.“ Taigi teigtina, kad grasinimo realumas turi būti siejamas su grasinimo objektyviu egzistavimu tikrovėje, toks požiūris į grasinimo realumą yra išreiškiamas ir LAT praktikoje.

¹²⁴ WILLIAMS, C. *Textbook of Criminal Law*. London, 1978. P. 797-798.

¹²⁵ FEDOSIUK, O. Paskaitų tezės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-20]. Priega per internetą: <https://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/...teises.../paskaitos/Nusik_%20sveik.ppt>.

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-121-677/2015.

¹²⁷ FEDOSIUK, O. Paskaitų tezės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-20]. Priega per internetą: <https://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/...teises.../paskaitos/Nusik_%20sveik.ppt>.

¹²⁸ FEDOSIUK O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 21 (13). P. 111.

¹²⁹ Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-25]. Priega per internetą: <<http://lkiis.lki.lt/>>.

¹³⁰ FEDOSIUK O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 21 (13). P. 111.

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-341/2010.

Grasinimo realumo nustatymas glaudžiai siejasi su jo turinio nustatymo būtinybe. Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad grasinimas turi atitikti ne tik realumo kriterijų, tačiau ir turi būti nustatytas konkretus grasinimo turinys¹³². Reikėtų pažymėti, kad grasinimo turinio klausimas yra gana problematiškas, atsižvelgiant į tai, kad grasinimai gali būti ir neapibrėžti.

Apibrėžti grasinimai yra konkretūs grasinimai, tai yra, kai grasinima konkrečiomis pasekmėmis, pavyzdžiui, kaltininkas pareiškia asmeniui, kad jį nužudys arba apkės sunkia užkrečiama liga ir kita. Visgi, kaip pastebi O. Fedosiuk¹³³, praktikoje grasinama ir nekonkrečiai, pavyzdžiui, asmuo gali pasakyti kitam asmeniui „tave sunaikinsiu“, o tai gali reikšti ir grasinimą nužudyti, ir grasinimą sugadinti darbo karjerą.

Šiuo aspektu paminėtina ir viena iš LAT nutarčių¹³⁴, kurioje pažymėta, kad klausimas „ar jau nusipirko parašutą“, taip pat pspėjimas „kad lauke slidu, kad nukentėjusioji gali paslysti, susižeisti“ nebūtinai gali reikšti, kad gali būti padaryta sveikatai ar gyvybei pavojinga veika. Būtina konstatuoti, kokiomis konkrečiomis pasekmėmis buvo grasinama. Darbo autorės nuomone, esant tokiems atvejams, ypač svarbu nustatyti įvykio kontekstą, aplinkybes, kuriomis buvo išartos konkrečios frazės, pernelyg nesureikšminant asmens, kuriam buvo grasinama, suvokimo apie grasinimą turinį, kaip tai siūlo kai kurie baudžiamosios teisės atstovai¹³⁵.

Paminėtina, kad grasinimo realumo bei turinio nustatymas glaudžiai siejasi ir su įstatymo ledėjo LR BK 145 straipsnio 1 dalyje numatyta aplinkybe – pakankamu pagrindu manyti, kad toks grasinimas bus realizuotas. Tokiu atveju, kaip ir nustatant grasinimo realumą, turinį, būtina įvertinti:

- 1) įvykio kontekstą;
- 2) išorines situacijos aplinkybes;
- 3) aplinkybes, kurios apibūdina grasinantį asmenį;
- 4) grasinančiojo santykius su nukentėjusiuoju;
- 5) nukentėjusiojo grasinimo suvokimą bei elgesį.

Vienas iš aplinkybių įvertinimo pavyzdys teismų praktikoje galėtų būti LAT nagrinėta byla¹³⁶, kurioje tarp A. J. ir A. K. kilo konfliktas dėl to, jog A. K. kartu su kitais asmenimis, kirsdami medžius valstybiniame miške, neteisėtai nukirto medžius miške, priklausančiame A.

¹³² ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. 1 knyga. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 153.

¹³³ FEDOSIUK O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 21 (13). P. 109.

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2013 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-299/2013;

¹³⁵ ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. 1 knyga. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 153.

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2013 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-299/2013.

J. Nepavykus susitarti dėl žalos atlyginimo, A. J. iškviėtė policijos pareigūnus, kuriems atvykus į įvykio vietą A. J. teko raminti, kadangi šis emocianaliai reagavo į susidariusią situaciją: užgauliojo miške dirbusius asmenis, sakė, kad iškviės grupuotę iš Šiaulių. LAT konstatavo, kad nebuvo nustatyta aplinkybių, leidžiančių išsakytas frazes laikyti realiais grasinimais, kadangi A. J. nenaudojo fizinio smurto, pats iškviėtė policijos pareigūnus, kas rodė ketinimą konfliktą spręsti teisėtomis priemonėmis, taip pat pabrėžė, kad miške dirbę asmenys nesiskundė dėl jo veiksmų pareigūnams, tai yra, jie neišsigando grasinimų realizavimo. Taip pat buvo pabrėžta, kad A. J. buvo 66 metų ir išsakė grasinimus jaunesniems bei stipresniems vyrams. Taigi iš pateiktos bylos matyti, kad, teismas, vertindamas, ar veiksmai gali būti pripažįstami psichine prievarta ar ne, atsižvelgė į visas faktines aplinkybes, įvykio kontekstą.

Sprendžiant pakankamo pagrindo manyti, kad grasinimas gali būti realizuotas klausimą, svarbu paminėti ir tai, kad teisinėje literatūroje išreiškiama nuomonė, kad nukentėjusysis turi pakankamo pagrindo manyti, kad grasinimai bus realizuoti, kai kaltininkas demonstruoja ginklus ar kitus įrankius¹³⁷, kurie gali sužaloti žmogų. Tokią tendenciją galima pamatyti ir teismų praktikoje. Pavyzdžiui, M. M. nuteistas pagal LR 145 1 straipsnio 1 dalį už tai, kad kilus konfliktui su D. Š. išsitraukė dujinį revolverį ir įrėmęs jį nukentėjusiajai į galvą grasino pastarąją nušauti, tai sudarydamas pakankamą pagrindą manyti, kad grasinimas gali būti įvykdytas¹³⁸. Tokiai pozicijai galima būtų pritarti, kadangi ginklų demonstravimas sustiprina asmens tikėjimą grasinimo realumu, tačiau darbo autorės nuomone, grasinimo turinio nustatymo klausimas turėtų būti vertinamas kiekvienoje byloje *ad hoc*, teikiant teisinės reikšmės ir kitoms darbo autorės išskirtoms reikšingoms aplinkybėms.

Paminėtina ir tai, kad teismų praktikoje apie grasinimų realumą leidžia spręsti ir grasinančiojo panaudotas fizinis smurtas. Vienoje LAT bylų¹³⁹ nustatyta, kad A. S., būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, grasino nužudyti V. S. ir tyčia ne mažiau kaip aštuonis kartus sudavė kumščiu ir įspyrė V. S. į galvos, krūtinės, rankų ir kojų sritis. Šioje kasacinėje byloje pritarta teismų išvadai, kad grasinimas nužudyti buvo realus ir nukentėjusioji turėjo pakankamą pagrindą manyti, jog jis bus įvykdytas. Tokią išvadą teismai padarė atsižvelgdami į bylos aplinkybes – grasinimas nužudyti buvo išsakytas panaudojant fizinį smurtą bei rankoje laikant metalinį įrankį, taip pat atsižvelgus į įvykio kontekstą – tarp kaltininko ir nukentėjusiosios

¹³⁷ FEDOSIUK O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 21 (13). P. 111.

¹³⁷ Ibidem. P. 112.

¹³⁸ Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2005 m. birželio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-65-05/2005.

¹³⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2013 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-147/2013.

buvusiems įtemptiems santykiams. Taigi apibendrinant galima teigti, kad LR BK 145 straipsnio 1 dalyje numatytas grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą turi būti vertinamas šiais apsketais: 1) grasinimo realumo; 2) grasinimo turinio nustatymu; 3) pakankamo pagrindo bijoti grasinimų realizavimo. Tai nustatoma tinkamai įvertinus įvykio kontekstą, faktines bylos aplinkybes, nukentėjusiojo suvokimą, elgesį, grasinančio asmens asmenybę bei santykius tarp kaltininko ir nukentėjusiojo, neteikiant prioriteto nė vienai iš šių paminėtų aplinkybių.

Išanalizavus grasinimo sampratą, jam taikomus kriterijus, tikslinga pažymėti, kad grasinimai gali būti išreiškiami įvairiomis formomis:

- žodžiu;
- raštu;
- konkliudentiniais veiksmais (gestais, mimika);
- elektroninėmis ryšio priemonėmis (telefonu¹⁴⁰, internetu, pavyzdžiui, socialiniame tinklalapyje¹⁴¹, faksu ir kita)¹⁴².

Grasinimai gali būti akivaizdūs ir išreiškiami užmaskuotais būdais¹⁴³, kai kaltininkas, atsižvelgdamas į jam žinomas aplinkybes, pasirenka tokį grasinimo būdą, kuris gali įbauginti nukentėjusį ir kitiems asmenims gali būti sunkiai identifikuojamas. Tai viena iš galimų situacijų, kai „nukentėjusysis kaip bauginamojo poveikio objektas gali atkreipti tyrimo dėmesį į tam tikras įvykio subtilybes, kurios gali būti iš pirmo žvilgsnio nepastebėtos“¹⁴⁴ ir palengvinti teismo suvokimą dėl grasinimo realumo.

Grasinimai taip pat gali būti: 1) tiesiogiai pareiškiami grasinimų adresatui; 2) išreiškiami per trečiuosius asmenis, viešu pasisakymu, pareiškimu.¹⁴⁵

Šiuo aspektu tikslinga pastebėti, kad teisinėje literatūroje diskutuojama dėl LR BK 145 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo baigtumo momento, kai grasinima ne konkrečiai nukentėjusiajam, tačiau kai tai daroma trečiųjų asmenų pagalba:

- vienų autorių nuomone¹⁴⁶, jis yra laikomas baigtu nuo grasinimų išreiškimo momento;

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23/2010.

¹⁴¹ Kauno apygardos teismas. 2015 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-47-485/2015.

¹⁴² ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 153.

¹⁴³ Vilniaus apygardos teismas. 2012 m. birželio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-595-574/2012.

¹⁴⁴ FEDOSIUK O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 21 (13). P. 112.

¹⁴⁵ ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 153.

- kitų autorių nuomone¹⁴⁷, šis nusikaltimas yra baigtas nuo to momento, kai nukentėjusysis apie grasinimą sužino.

Darbo autorė sutiktų su baudžiamojoje teisėje išreiškiamu nuomone¹⁴⁸, kad grasinimas yra procesas (bauginimas), o ne rezultatas (baimė), todėl jeigu asmuo nesuvokė grasinimo, nors grasinantysis norėjo sukelti baimės jausmą, tačiau pasirinko ne tą grasinimo būdą, negalima neigti tokių veikslių pavojingumo fakto.

Kaip minėta, LR BK 145 straipsnio 2 dalyje yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už žmogaus terorizavimą, kuris pasireiškia 1) grasinimu susprogdinti, padegti ar padaryti kitokią pavojingą gyvybei, sveikatai ar turtui veiką; 2) sistemingu žmogaus bauginimu panaudojant psichinę prievartą (įvairaus turinio ir būdų grasinius)¹⁴⁹. Kaip pažymi LAT¹⁵⁰, „<...> LR BK 145 straipsnio 2 dalyje numatyta atsakomybė už sunkesnę nusikalstamą veiką nei grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą. Iš LR BK 145 straipsnio 1 ir 2 dalių dispozicijų formuluočių ir nustatytų sankcijų matyti, kad įstatymų leidėjas abejose šio straipsnio dalyse esančioms grasinimo, terorizavimo ir bauginimo sąvokoms suteikė nevienodą reikšmę.

Analizuojant žmogaus terorizavimo sąvoką, reikėtų pažymėti, kad dabartinės lietuvių kalbos žodyne terorizavimas aiškinamas kaip teroro naudojimas, gąsdinimas smurtu¹⁵¹. Manytina, kad tokia sąvoka yra nepakankamai išsami, todėl tikslingiau būtų sutikti su kai kurių mokslininkų pateiktomis sąvokomis. O. Fedosiuko teigia, kad „terorizavimas reiškia tą patį bauginimą (žodis „*terror*“ iš lotynų kalbos verčiamas kaip siaubas, baimė, išgąstis), bet kartu šioje sąvokoje galima išvelgti tam tikrą pasikartojimą, kai grasinama ne vieną kartą“¹⁵². Taigi terorizavimas reiškia įvairaus turinio ir būdų grasinius, neapsiribojant vien grasinimu nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą, kurie atliekami kelis kartus.

Reikėtų pritarti ir M. Gušauskienės nuomonei, kad terorizavimas yra gana plati sąvoka, ji apima ir asmens bauginimą, ir persekiojimą, kurie yra tęstinio pobūdžio, nuolat sukeltys asmeniui baimės jausmą, o šis bauginimo procesas gali būti atliekamas žodžiu, gestais ar

¹⁴⁶ FEDOSIUK, O. *et al. Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Pirmoji knyga. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2013. P. 100.

¹⁴⁷ ABRAMAVIČIUS, A. *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 154.

¹⁴⁸ FEDOSIUK O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 21 (13). P. 111.

¹⁴⁹ *Ibidem*. P. 108.

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2005 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-496/2005.

¹⁵¹ Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-25]. Prieiga per internetą: <<http://lkiis.lki.lt/>>.

¹⁵² FEDOSIUK O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 21 (13). P. 103.

konkliudentiniais veiksmais, pavyzdžiui, sekant, persekiojant asmenį.¹⁵³ Taigi terorizavimas, skirtingai nei LR BK 145 straipsnio 1 dalyje numatytas grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą, yra daugkartinio pobūdžio įvairaus turinio grasinimai, kurie yra įstatymo leidėjo įtvirtinti kaip didesnio pavojingumo nusikaltimai nei grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą, kadangi yra tęstinio pobūdžio.

Kaip minėta, LR BK 145 straipsnio 2 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė ir už žmogaus sistemingą bauginimą, kuris yra psichinės prievartos sinonimas. Kaip pažymi O. Fedosiuk „<...> bauginimo sąvoka išreikia psichinės prievartos esmę, identifikuoja ją kaip veiką, nukreiptą į baimės jausmo sukėlimą kitam žmogui“. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne sistemingas apibūdinamas kaip 1) nuoseklus; 2) darnus; 3) daromas pagal sistemą; 4) pasikartojantis. Taigi sistemingas bauginimas reiškia pasikartojančio, tęstinio pobūdžio grasinimus ne tik susprogdinti, padegti ar padaryti kitokią pavojingą gyvybei, sveikatai ar turtui veiką, tačiau ir panaudojant kitokio pobūdžio grasinimus (psichinę prievartą).

Tikslinga pažymėti, kad sistemingas bauginimas yra vertinamasis nusikalstamos veikos sudėties požymis¹⁵⁴, taip pat, kaip pažymima LAT praktikoje¹⁵⁵, ši sąvoka yra apibendrinamoji, todėl norint nustatyti, ar žmogus buvo sistemingai bauginamas, turi būti atsižvelgiama į visas faktines aplinkybes. Išanalizavus teismų praktiką, galima padaryti tokius apibendrinimus:

- sistemingas bauginimas yra ne mažiau kaip tris kartus pasikartojantys, atviri ar anonimiški įvairūs grasinimai siekiant sukelti stresą, nerimą, baimę žmogui¹⁵⁶;
- inkriminuojant sistemingo bauginimo požymį, būtina aiškiai ir konkrečiai nustatyti bei aprašyti aplinkybes, kuriomis buvo grasinama, kaip reikšėsi grasinimai ir sistemingumas;
- norint inkriminuoti sistemingą bauginimą, būtina grasinimus konkrečiai apibūdinti ir nurodyti tokias aplinkybes kaip, laikas, vieta, būdas, įrankiai ir priemonės, padariniai ir kita¹⁵⁷;
- sistemingas bauginimas gali reikštis ne tik grasinimais nužudyti, sunkiai sutrikdyti sveikatą, tačiau ir kitokia psichine prievarta: besikartojančiais įžeidinėjimais,

¹⁵³ Iš: KLIMKA, K. Terorizavimas, persekiojimas, sistemingas bauginimas. *Policija*, 2008, nr. 24 (112-450). P. 6.

¹⁵⁴ VERŠEKYS, P. *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S), Vilnius, 2013. P. 99.

¹⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2005 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-496/2005.

¹⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2012 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-261/2012.

¹⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2012 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-261/2012.

grasinimais kaip nors pakenkti, priekabiavimu, atviru sekimu, gąsdinančiais naktiniais skambučiais, amoralaus pobūdžio žinutėmis¹⁵⁸;

- veiksmai turi būti atlikti per palyginti trumpą laiką, vėlesni veiksmai turi būti susiję su ankstesniaisiais poelgiais. Tik tokiu atveju juos galima pripažinti vieninga sistema ir kvalifikuoti veiką pagal LR BK 145 straipsnio 2 dalį¹⁵⁹;
- sistemingu bauginimu pripažįstami tokie atvejai, kai nukentėjusysis sąmoningai buvo verčiamas nerimauti, nesaugiai jaustis, patirti psichologinį diskomfortą, gyventi nerimo būsenoje¹⁶⁰.

Šiuo aspektu paminėtina viena iš LAT nutarčių¹⁶¹, kurioje A. Pigaga buvo pripažintas kaltu padaręs LR BK 145 1 dalyje numatytą nusikalstamą veiką. Nutartyje pažymima, jog „<...> tam, kad asmenį galima būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn pagal LR BK 145 straipsnio 2 dalį, būtina nustatyti, kad nukentėjusysis yra nuolatinėje baimės, netikrumo būsenoje, nes kyla realus pavojus jo gyvybei, sveikatai ar turtui.“ Byloje nurodoma, kad nors A. Pigaga išsakė A. Purvainiui tris grasinimus, tačiau atsižvelgus į situacijos aplinkybes – kaltininkas grasino pareigūnui, būdamas laisvės atėmimo vietoje, už tokius veiksmus A. Pigaga negali būti teisiamas pagal LR BK 145 straipsnio 2 dalį. Kaip pažymėjo LAT, „<...> šiuo atveju A. Pigagos grasinimai nukentėjusiajam buvo nukreipti į ateitį, tai yra, jam išėjus į laisvę atlikus laisvės atėmimo bausmę“, todėl nukentėjusysis nebuvo nuolatinės baimės, nerimo būsenoje, kas lemia tai, kad jis nebuvo sistemingai bauginamas.

Šiuo aspektu reikšminga pažymėti, kad baudžiamosios teisės teorijoje¹⁶² dominuoja nuomonė, kad grasinama sukelti neigiamas pasekmes gali būti ne tik dabarties momentu, tačiau ir ateityje, todėl galima būtų teigti, kad tarp mokslinėje literatūroje ir praktikoje pateikiamų psichinės prievartos išaiškinimų yra prieštaravimas. Darbo autorės nuomone, norint kvalifikuoti asmens veiką pagal LR BK 145 straipsnio 2 dalį, pagrindinis kriterijus turėtų būti nukentėjusiojo baimės, nerimo būsenos konstatavimas, taip pat jo elgesys po šių grasinimų išreiškimo, pavyzdžiui, vienoje LAT nagrinėtų bylų¹⁶³ konstatuota, kad nukentėjusioji, bijodama kaltininko grasinimų realizavimo, jautė baimę būti namuose, todėl apsigyveno pas kitą asmenį, kas rodė jos nuolatinę baimės, nerimo bei nesaugumo būseną.

¹⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2014 m. liepos 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-347/2014.

¹⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2013 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-299/2013.

¹⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2005 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-496/2005.

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2005 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-496/2005.

¹⁶² ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГТИ, 2013. P. 121. Taip pat žr.: FEDOSIUK O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 21 (13). P. 111.

¹⁶³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-341/2010.

Apibendrinant galima būtų teigti, kad LR BK 145 straipsnio 1 dalyje numatyta veika pasireiškia: 1) aktyviais veiksmais, o būtent: realiu grasinimu neteisėtai atimti kitam žmogui gyvybę; 2) grasinimu sunkiai sužaloti ar susargdinti kitą žmogų. LR BK 145 straipsnio 2 dalyje numatyta veika pasireiškia aktyviais veiksmais, o būtent: daugkartinio, tęstinio, sisteminio pobūdžio įvairaus turinio grasinimais, kurie nukentėjusiajam kelia nerimo, baimės būseną.

2. 2. Subjektyvieji požymiai

Subjektyvieji požymiai yra vidinė (psichinė) žmogaus elgesį nukreipianti ir kontroliuojanti pusė. Ji glaudžiai susijusi su objektyviaja nusikalstamos veikos puse, todėl norint tinkamai kvalifikuoti asmens išorinį, valingą bei pavojingą poelgį, būtina nustatyti tiek objektyvius, tiek subjektyvius nusikalstamos veikos požymius. Subjektyvieji požymiai turi didelės reikšmės, kadangi jie yra baudžiamosios atsakomybės pagrindas.¹⁶⁴ LR BK 145 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos kvalifikavimui turi reikšmės subjektas ir kaltė. Baudžiamosios teisės teorijoje išskiriami kiti subjektyvieji požymiai – motyvas ir tikslas šios nusikalstamos veikos kvalifikavimui nėra reikšmingi.

2. 2. 1. Subjektas

Baudžiamojoje teisėje pripažįstama, kad nusikalstama veika negalima be vieno iš subjektyvaus požymio – subjekto.¹⁶⁵ Jis dažniausiai yra aiškinamas kaip asmuo, padaręs nusikalstamą veiką ir remiantis įstatymo galintis būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn.¹⁶⁶

Lietuvos įstatymų leidėjas baudžiamajame įstatyme įtvirtino, kad nusikalstamos veikos subjektu gali būti fiziniai ir juridiniai asmenys.¹⁶⁷ Kalbant apie fizinį asmenį, pažymėtina, kad ne visi žmogaus požymiai ir savybės yra teisiškai reikšmingi įstatymų

¹⁶⁴ PIESLIAKAS, V. *Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį*. Mokymo leidinys. Vilnius: Lietuvos Policijos Akademinė, 1996. P. 113-115.

¹⁶⁵ ALIUKONIENĖ, R. Sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėties, numatytos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 135 straipsnyje, subjekto samprata. Iš *Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai*. Vilnius: Registrų centras, 2014. P. 157.

¹⁶⁶ ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Baudžiamoji teisė*. Bendroji dalis. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 185.

¹⁶⁷ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Antroji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius: Justitia, 2009. P. 317.

leidėjui sprendžiant nusikaltimo sudėties klausimus.¹⁶⁸ Fizinis asmuo turi atitikti įstatymų leidėjo nustatyto amžiaus ir pakaltinamumo kriterijų.

Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacijoje Dėl Europos taisyklių taikant bausmes ir priemones nepilnamečiams teisės pažeidėjams¹⁶⁹ 4 punkte nurodoma, kad baudžiamosios atsakomybės amžius turi būti įtvirtintas nacionaliuose įstatymuose ir negali būti labai mažas, tačiau jame nėra aiškiai įvardijamas minimalus baudžiamosios atsakomybės amžius. Jis nėra numatytas ir Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 4. 1. punkte, kuriame nurodomas, kad <...> „žemiausia šio amžiaus riba neturi būti nustatoma nuo pernelyg jauno amžiaus, atsižvelgiant į emocinę, protinę ir intelektualinę jaunuolio brandą.“¹⁷⁰ Taigi valstybių įstatymų leidėjai patys sprendžia, nuo kurio numatyto fizinio asmens amžiaus yra galimas baudžiamosios atsakomybės taikymas.

LR BK 13 straipsnyje numatyta, kad pagal baudžiamuosius įstatymus atsako asmuo, kuris padarė nusikalstamą veiką jau sulaukęs 16 metų, tačiau taip pat šio straipsnio 2 dalyje nurodytos išimtys, kai už pavojingesnio pobūdžio nusikaltimus gali būti baudžiamojon atsakomybėn traukiami asmenys, sulaukę 14 metų. Kaip teigia G. Sakalauskas, tokia baudžiamosios atsakomybės amžiaus konstrukcija yra sunkiai pagrindžiama tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu, kadangi negalima teigti, kad kiekvienas šešiolikos metų sulaukęs asmuo yra pasiekęs psichinę ir socialinę brandą visų LR BK numatytų nusikalstamų veikų atžvilgiu, o keturiolikmetis – tik kai kurių LR BK 13 straipsnio 2 dalyje numatytų nusikalstamų veikų.¹⁷¹

Šiuo aspektu reikėtų pritarti N. Ivancovos nuomonei¹⁷², kad kartais, norint tinkamai kvalifikuoti ir įvertinti konkrečias situacijas, vien įstatymų leidėjo įtvirtinto amžiaus nepakanka, o būtina atsižvelgti į jaunuolio emocinę, protinę brandą. Kaip pastebi mokslininkė, gali būti įvykių, kai asmenį dėl savo nebrandos būtų netikslinga bausti, todėl reikėtų atsižvelgti ir į kitas aplinkybes, neapsiribojant vien baudžiamajame įstatyme numatytu amžiumi.

¹⁶⁸ ALIUKONIENĖ, R. Sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėties, numatytos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 135 straipsnyje, subjekto samprata. Iš *Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai*. Vilnius: Registrų centras, 2014. P. 157.

¹⁶⁹ Recommendation CM/Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-15]. Priega per internetą: <[http://pjp.eu.coe.int/documents/3983922/6970334/CMRec+\(2008\)+11+on+European+Rules+for+juvenile+offenders+subject+to+sanctions+or+measures.pdf/486fb172-ef9d-41ca-928d-0b6e4141c476](http://pjp.eu.coe.int/documents/3983922/6970334/CMRec+(2008)+11+on+European+Rules+for+juvenile+offenders+subject+to+sanctions+or+measures.pdf/486fb172-ef9d-41ca-928d-0b6e4141c476)>.

¹⁷⁰ Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija. Valstybės žinios, 1995, Nr. 60-1501.

¹⁷¹ SAKALAUSKAS, G. Minimalaus baudžiamosios atsakomybės amžiaus ribos problema. Iš: *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: Registrų centras, 2011. P. 227-228.

¹⁷² ИВАНЦОВА, Н.В. Уголовно наказуемое насилие и признаки его характеризующие. P. 126-127.

[interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-01]. Priega per internetą: <[http://www.unn.ru/pages/vestniki_journals/99990195_West_pravo_2003_1\(6\)/B_1-15.pdf](http://www.unn.ru/pages/vestniki_journals/99990195_West_pravo_2003_1(6)/B_1-15.pdf)>.

Pastebėtina, kad tokia išimtis yra įtvirtinta LR BK 81 straipsnio 2 dalyje, kurioje numatyta galimybė taikyti nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumus asmeniui, kuriam padarant nusikalstamą veiką buvo suėję 18 metų, tačiau nebuvo suėję 21 metų, jeigu teismas, atsižvelgęs į padarytos nusikalstamos veikos pobūdį, motyvus ir kitas bylos aplinkybes, o prireikus – į specialisto paaiškinimus ar išvadą, nusprendžia, kad toks asmuo pagal socialinę brandą prilygsta nepilnamečiui ir baudžiamosios atsakomybės ypatumų taikymas jam atitiktų BK numatytą nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės paskirtį.

Kaip minėta, fizinis asmuo taip pat turi atitikti ir pakaltinamumo kriterijų. Pakaltinamumas yra teisinė sąvoka, apbūdinanti asmens, padariusio baudžiamajame įstatyme numatytą veiką, psichinę būklę padarant veiką ir turinti esminę reikšmę jo atsakomybę. Pakaltinamumas yra gebėjimas suvokti daromos veikos pobūdį ir ją valdyti.¹⁷³

Baudžiamojoje teisėje pripažįstama, kad asmuo, galintis būti patraukiamas baudžiamajon atsakomybėn, turi būti pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas. Ribotas pakaltinamumas nustatomas dviem kriterijais: 1) juridiniu, kuris apibėžiamas kaip negalėjimas suvokti pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio ar valdyti savo veiksmų, tai yra, suvokimas yra ne toks, koks pakaltinamų asmenų; 2) medicininis, kuris apibrėžiamas kaip tam tikri psichikos sutrikimai, pavyzdžiui, tai lengvesnės formos psichikos ligos.¹⁷⁴

Kaip teigia A. Meška, „vieno iš šių dviejų kriterijų nebuvimas panaikina galimybę asmenį laikyti ribotai pakaltinamu.“¹⁷⁵ Riboto pakaltinamumo baudžiamoji reikšmė yra ta, kad pripažinus asmenį ribotai pakaltinamu jis atsako už padarytą nusikalstamą veiką, tačiau jam gali būti švelninama baudžiamoji atsakomybė. kadangi nebuvo teisinio ir medicininio pagrindo asmenį pripažinti nepakaltinamu.¹⁷⁶ Jis yra suprantamas kaip viena iš pakaltinamumo rūšių, kuri neturi įtakos kaltininko padarytos nusikalstamos veikos kvalifikavimui, tačiau gali daryti įtaką baudžiamosios atsakomybės apimčiai ir formai.¹⁷⁷

Pažymėtina, kad pagal LR BK gali atsakyti už nusikalstamos veikos padarymą ir juridinis asmuo. Šiuolaikiniame pasaulyje jis atlieka ypatingą vaidmenį ekonominiame bei socialiniame visuomenės gyvenime. Kaip teigia G. Švedas, nėra abejojama, kad neteisėta

¹⁷³ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Antroji pataisyta ir papildyta laida.* Vilnius: Justitia, 2009. P. 341-342.

¹⁷⁴ ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. I knyga. Bendroji dalis (1-98 straipsniai).* Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 117. P. 117.

¹⁷⁵ MEŠKA, A. *Riboto pakaltinamumo sąvoka.* Iš: *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų.* Vilnius: Registrų centras, 2011. P. 243.

¹⁷⁶ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Antroji pataisyta ir papildyta laida.* Vilnius: Justitia, 2009. P. 342.

¹⁷⁷ MEŠKA, A. *Riboto pakaltinamumo sąvoka.* Iš: *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų.* Vilnius: Registrų centras, 2011. P. 248-249.

juridinių asmenų veiką gali sukelti sunkių padarinių, todėl galima teigti, kad baudžiamoji atsakomybė formą, be egzistuojančių administracinės ir civilinės atsakomybės, yra tinkama valstybės reakcija į jų neteisėtą veiką.¹⁷⁸

Juridinio asmens sąvoka įtvirtinta LR CK 2. 33 straipsnyje, kuriame nurodoma, kad juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme.¹⁷⁹ Sprendžiant, ar juridinis asmuo gali būti patraukiamas baudžiamojon atsakomybėn už konkrečią nusikalstamą veiką, turi būti konstatuojamos LR BK 20 straipsnyje numatytos juridinio asmens baudžiamosios sąlygos: 1) tokia galimybė yra numatyta LR BK specialiosios dalies straipsnyje; 2) nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai arba interesais padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar juridinio asmens vardu, jeigu jis, eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo teisę atstovauti juridiniam asmeniui arba, priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba kontroliuoti juridinio asmens veiklą; 3) nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai padarė juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas dėl juridiniam asmeniui vadovaujančio fizinio asmens nepriežiūros. Prie nusikalstamų veikų, už kurių padarymą atsako ir juridinis asmuo priskirtina ir šiame darbe analizuojama nusikalstama veika.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad LR BK 145 straipsnio 1 dalies subjektas yra 16 metų sulaukęs pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas fizinis asmuo taip pat juridinis asmuo, grasinęs nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą. LR BK 145 straipsnio 2 dalies subjektu yra laikomas 16 metų sulaukęs pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas fizinis asmuo taip pat juridinis asmuo, terorizavęs, tai yra, grasinęs susprogdinti, padegti ar padaryti kitokią pavojingą gyvybei, sveikatai, turtui veiką, arba sistemingai bauginęs konkretų žmogų, tai yra, panaudojęs daugkartinio pobūdžio psichinę prievartą. Atitinkamai LR BK 145 straipsnio 1 ir 2 dalių subjektais negali būti pripažįstami asmenys, neatlikę šių veiksmų.

Šiuo aspektu paminėtina viena iš LAT nagrinėtų bylų¹⁸⁰, kurioje konstatuota, kad Kauno miesto apylinkės teismas netinkamai kvalifikavo R. N. atliktus veiksmus ir tokiu būdu baudžiamojon atsakomybėn buvo patrauktas asmuo, kuris nebuvo LR BK 145 straipsnio 2 dalyje numatytos nusikalstamos veikos subjektu. Žemesnės instancijos teismas nurodė, kad nuo 2009 m. birželio mėnsio iki 2011 m. sausio 25 d. R. N. savo dukrų atžvilgiu atliko šiuos

¹⁷⁸ ŠVEDAS, G. Kai kurie probleminiai juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės aspektai Lietuvos konstitucinėje jurisprudencijoje ir baudžiamosios justicijos doktrinoje. Iš: *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius, Registrų centras, 2011. P. 93.

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

¹⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *2013 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-299/2013*.

veiksmus: sugadino visus šaldytuve buvusius maisto produktus, šauke ant jų, kad jos S. N. netvarkingai gyvena, netinkamai rengiasi, viską filmavo mobiliojo ryšio telefonu, dukras vadino melagėmis, ne kartą buvo atėmęs kompiuterį. LAT pažymėjo, kad apylinkės teismas neanalizavo tokių veiksmų LR BK 145 straipsnio 2 dalies prasme, taip pat pabrėžė, kad psichinė prievarta LR BK 145 straipsnio prasme - tai grasinimai. Taigi R. N. atlikti veiksmai negalėjo būti traktuojami kaip psichinė prievarta, kadangi jie nebuvo orientuoti į nepilnamečių bauginimą, todėl R. N. negalėjo būti pripažintas asmeniu, kuris terorizavo savo dukteris, todėl jis negalėjo būti pripažintas padaręs jam žemesnės instancijos teismo sprendimu inkriminuotą veiką.

Apibendrinant, galima būtų teigti, kad LR BK 145 straipsnio 1 ir 2 dalyje numatytų nusikalstamų veikų subjektais yra fiziniai ir juridiniai asmenys, atitinkantys įstatyme numatytas būtinąsias baudžiamosios atsakomybės sąlygas, kurie siekė įbauginti asmenį.

2. 2. 2. Kaltė

Nuo nusikalstamos veikos subjekto yra neatskiriamas kitas subjektyvusis požymis – kaltė. LR BK 2 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad už nusikalstamą veiką atsako tik kaltas jos padarymu asmuo. Kaltė turi būti nustatoma dėl kiekvienos nusikalstamos veikos, kadangi nėra preziumuojama.¹⁸¹ Ji mokslinėje literatūroje aiškinama kaip valstybės smerkiamas ir baudžiamas vientisas kaltininko psichinis santykis su daroma nusikalstama veika, taip pat socialinis reiškiny, kadangi atkleidžia kaltininko požiūrį į konstitucinius žmogaus, visuomenės, valstybės teisinius gėrius, kurie yra saugomi baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis.¹⁸²

Baudžiamojoje teisėje yra žinomas kaltės skirstymas į dvi formas – tyčią bei neatsargumą.¹⁸³ Analizuojamos nusikalstamos veikos sudėčiai yra aktuali tik viena kaltės forma ir jos išskiriama rūšis – tiesioginė tyčia¹⁸⁴, kadangi pripažįstama, kad grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas pasireiškia tik tiesiogine tyčia.¹⁸⁵

¹⁸¹ PRAPIESTIS, J.; PRAPIESTIS, D. Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje. Iš: *Baudžiamoji justicija ir verslas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016. P. 59.

¹⁸² Ibidem. P. 61.

¹⁸³ ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. 1 knyga. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 202.

¹⁸⁴ FEDOSIUK, O. Paskaitų tezės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-20]. Priega per internetą: <https://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/...teises.../paskaitos/Nusik_%20sveik.ppt>.

¹⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2007 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-142/2007.

Tiesioginė tyčia reiškia, kad asmuo, darydamas nusikalstamą veiką suvokia savo veikos pavojingumą, numato jos pasekmes bei siekia jų.¹⁸⁶ Atitinkamai, LR BK 145 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos nusikalstamos veikos subjekto kaltė tuo, kad asmuo suvokia, kad kelia gyvybės atėmimo ar sunkaus sutrikdymo baimę ir taip nori elgtis. Kaip teisingai pažymi O. Fedosiuk, jeigu kaltininkas „baugina“ kitą žmogų, nesitikėdamas, kad tai gali iš tikrųjų jį paveikti, nėra pagrindo kalbėti apie grasinimo buvimą faktą¹⁸⁷.

Lietuvos teismų praktikoje pažymima, kad grasinimais negali būti pripažįstami žodžiai, kuriais buvo siekiama papokštauti¹⁸⁸, taip pat frazės, kurios išstartos neturint tikslo žmogų įbauginti. Kaip konstatuota Kauno apygardos teismo nutartyje¹⁸⁹: „<...> kaltininkas turi suprasti, kad pavojingai psichiškai veikia kitą žmogų, keldamas jam baimę ar ją palaikydamas ir nori taip elgtis.“ Taigi asmuo, kuris nesiekia asmeniui sukelti baimės jausmą, negali būti pripažįstamas kaltu dėl LR BK 145 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos padarymo.

Kaip minėta, LR BK 145 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos nusikalstamos veikos subjekto kaltė taip pat pasireiškia tiesiogine tyčia, kas reiškia, kad asmuo supranta, jog terorizuoja kitą asmenį, ir taip daryti nori. LAT teismų praktikoje pažymima¹⁹⁰: „<...> tam, kad asmuo galėtų būti patraukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal LR BK 145 straipsnio 2 dalį, būtina konstatuoti tiesioginę tyčią, tai yra, savo veiksmų suvokimą kaip kryptingą terorizavimą, bauginimą, siekiant sukelti kitam asmeniui baimę ir nesaugumo jausmą. Kaip pabrėžiama šioje byloje, nuolat ištariamoms emocianalios, tačiau baimę nesukeliančios frazės negali būti laikomos terorizavimu ar sistemingu bauginimu.“

Apibendrinant galima būtų teigti, kad LR BK 145 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytos nusikalstamos veikos gali būti inkriminuojamos asmeniui, kuris suvokė savo pavojingų veiksmų reikšmę ir siekė įbauginti konkretų žmogų atitinkamomis neigiamomis pasekmėmis.

¹⁸⁶ ABRAMAVIČIUS, A. *et al.* *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. 1 knyga. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 203.

¹⁸⁷ FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamajoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13). P. 108.

¹⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2015 m. gruodžio 8 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-553-942/2015.

¹⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2015 m. gruodžio 8 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-553-942/2015.

¹⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-121-677/2015.

3. Grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtis kai kurių kitų užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose

Pateikus LR BK 145 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėtį, tikslinga aptarti šią sudėtį kai kurių kitų užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose. Lyginamoji užsienio šalių analizė reikšminga, nes leidžia išskirti skirtumus, panašumus bei pateikti išvadas, pasiūlymus analizuojamos nusikalstamos veikos aspektu. Šioje darbo dalyje nėra apsiribojama vien kaimyninių šalių – Latvijos, Rusijos, Lenkijos baudžiamųjų įstatymų analize. Joje taip pat nagrinėjamos ir kitų kontinentinės teisės tradicijos valstybių – Estijos, Vokietijos bei Prancūzijos baudžiamųjų įstatymų normos.

3. 1. Latvija

Latvijos Respublikos baudžiamojo kodekso¹⁹¹ (toliau – Latvijos BK) 13 skyriuje yra įtvirtinti nusikaltimai žmogaus sveikatai. Šiai nusikaltimų grupei priskiriamas ir 132 straipsnis, kuriame įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už:

- grasinimą nužudyti, jeigu buvo pakankamas pagrindas manyti, kad grasinimai bus realizuoti;
- grasinimą sunkiai sužaloti kūną (angl. *serious body injury*), jeigu buvo pakankamas pagrindas manyti, kad grasinimas gali būti realizuotas.

Šiuo aspektu paminėtina, kad sunkus kūno sužalojimas, įtvirtintas Latvijos BK 125 straipsnyje, iš esmės atitinka LR BK 135 straipsnyje sunkaus sveikatos sutrikdymo požymius. Taigi Latvijos BK 132 straipsnio ir LR BK 145 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti nusikaltimai yra analogiški, tai yra baudžiamoji atsakomybė yra numatyta už vienkartinio pobūdžio grasinimą nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą.

Pastebėtina, kad Latvijos įstatymų leidėjo manymu, analizuojamos nusikalstamos veikos objektas yra žmogaus sveikata, kaip minėta LR BK 145 straipsnyje numatyto nusikaltimo objektas yra ir žmogaus gyvybė, kadangi pripažįstama, kad sukeliamas pavojus ir šiam teisiniam gėriui.¹⁹² Paminėtinas ir kitas skirtumas – Latvijos BK nėra numatyta baudžiamoji atsakomybė už žmogaus terorizavimą, tai yra, grasinimą susprogdinti, padegti ar padaryti kitokią pavojingą gyvybei, sveikatai, turtui veiką arba žmogaus sistemingą bauginimą, panaudojant psichinę prievartą. Manytina, kad šiuo aspektu tai yra vienas iš Latvijos BK trūkumų, kadangi nėra reglamentuojama baudžiamoji atsakomybė už tęstinio,

¹⁹¹ Criminal Code of the Republic of Latvia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁹² NOCIUS, J. *Nusikaltimai žmogui*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998. P. 76.

daugkartinio pobūdžio sunkesnę nusikalstamą veiką nei grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą psichinės prievartos išraišką. Taip pat iš Latvijos įstatymų leidėjo pateiktos formuluotės, nukentėjusiuoju nuo šios nusikalstamos veikos gali būti tik asmuo, kuriam grasinama nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą.

Pagal Latvijos BK 1 ir 11 straipsnius darytina išvada, kad grasinimo nužudyti ar sunkiai sužaloti kūną subjektas yra fizinis asmuo, kuris yra pakaltinamas, kaltas, padaręs nusikalstamą veiką ir yra sulaukęs 14 metų. Taigi Latvijos BK, skirtingai nei LR BK, neįtvirtintas baudžiamosios atsakomybės diferencijavimas pagal fizinio asmens amžių kai kurių nusikalstamų veikų atžvilgiu. Paminėtina ir tai, kad skirtingai nei LR BK, Latvijos BK nėra įtvirtinta galimybė patraukti baudžiamojon atsakomybėn juridinį asmenį. Kitas subjektyvusis požymis – kaltė pasireiškia tiesiogine tyčia.

3. 2. Estija

Estijos Respublikos baudžiamojo kodekso¹⁹³ (toliau – Estijos BK) 9 skyriuje yra numatytos nusikalstamos veikos prieš žmogų. Jo 2 skirsnyje „Nusikaltimai prieš žmogaus sveikatą“ 2 poskyrio „Smurto aktai“ 120 straipsnyje yra įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už:

- grasinimą nužudyti, jeigu buvo priežastis bijoti grasinimo realizavimo (angl. *a reason to fear the realisation of such threat*);
- grasinimą sukeltį žalą sveikatai (angl. *cause health damage*) arba sukelti didelę žalą (angl. *cause significant damage*), jeigu buvo priežastis bijoti tokio pobūdžio grasinimo;
- grasinimą sunaikinti asmens turtą, jeigu buvo priežastis bijoti šio grasinimo realizavimo.

Taigi Estijos įstatymų leidėjas 120 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos objektu laiko žmogaus sveikatą. Taip pat kaip ir Lietuvoje, asmuo gali būti patraukiamas baudžiamojon atsakomybėn ne tik už grasinimą nužudyti, sunkų sveikatos sutrikdymą, tačiau ir už grasinimą sunaikinti asmens turtą, jeigu buvo pakankamo pagrindo bijoti grasinimų įgyvendinimo. Estijos BK 120 straipsnyje nėra akcentuojamas tokio pobūdžio grasinimo sistemiškumas. Taip pat Estijos BK numatyta galimybė patraukti baudžiamojon atsakomybėn ne tik už grasinimą sunkiai sutrikdyti sveikatą, tačiau ir už kitokio vienkartinio vienkartinio pobūdžio psichinę prievartą – grasinimą nesunkiai, nežymiai sutrikdyti žmogaus sveikatą.

¹⁹³ Criminal Code of the Republic of Estonia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Priega per internetą: <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

Darbo autorės nuomone, tokia formuluotė yra pernelyg abstrakti, taip pat neatitinka baudžiamosios teisės, kaip kraštutinės priemonės, (lot. *ultima ratio*)¹⁹⁴ principo įtvirtinimo baudžiamajame įstatyme ir numatyti baudžiamąją atsakomybę už vieną kartą atliktus pavojingiausio pobūdžio grasinimus. Pažymėtina ir tai, kad, kaip ir jau aptartame Latvijos BK, Estijos BK nenumato baudžiamosios atsakomybės už sistemingą, tęstinį psichinės prievartos vartojimą prieš asmenį.

Estijos BK, kaip ir Latvijos BK, už visas nusikalstamas veikas atsako fizinis asmuo, pakaltinamas, kaltas jos padarymu ir sulaukęs 14 metų. Pabrėžtina, kad Estijos BK, kaip ir LR BK, 120 straipsnio 2 dalyje numatyta ir juridinio asmens atsakomybė, kuriam už šios nusikalstamos veikos padarymą paskiriama pinigine bausmė. Apibendrinant galima teigti, kad Estijos BK 120, kaip ir Latvijos BK 132 straipsnyje numatyta nusikalstama veika nėra identiška LR BK 145 straipsnyje įtvirtintam nusikaltimui. Išskirtina tai, kad šiuose baudžiamuosiuose įstatymuose nereglamentuojama baudžiamoji atsakomybė už tęstinį bei sistemingą kitokio pobūdžio psichinės prievartos vartojimą.

3.3. Rusija

Rusijos Federacijos baudžiamajame kodekse¹⁹⁵ (toliau – Rusijos BK) už grasinimą nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą baudžiamoji atsakomybė numatyta 119 straipsnyje, kuris priskiriamas prie nusikaltimų, pavojingų žmogaus gyvybei ir sveikatai. Taigi tiek Rusijos, tiek Lietuvos įstatymų leidėjai, kriminalizuodami šią pavojingą veiką, siekia apsaugoti vertingiausias teisinius gėrius – gyvybę ir sveikatą, tačiau pažymėtina, kad kaip ir Lietuvoje, rusų mokslininkai diskutuoja dėl Rusijos BK 119 straipsnyje numatytos nusiaklamos veikos objekto.

Kai kurių autorių nuomone, tokios nusikalstamos veikos objektu yra žmogaus laisvė, kadangi ja apribojamas žmogaus elgesio variantų spektras¹⁹⁶. Kiti neapsiriboja minėtu teisiniu gėriu ir mano, kad objektu yra žmogaus psichika, kadangi grasinimais sukeliama didelė baimė konkrečiam asmeniui ir tokiu būdu paveikiama žmogaus normali psichinė veikla.¹⁹⁷ L. Šardinos nuomonė yra kiek kitokia. Ji teigia, kad šiais grasinimas nužudyti ar sunkiai

¹⁹⁴ Plačiau žr: FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012. Nr. 19 (2).

¹⁹⁵ Criminal Code Of The Russian Federation. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁹⁶ Iš: ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГГТИ, 2013. P. 65.

¹⁹⁷ Ibidem. P. 69.

sutrikdyti sveikatą yra prieš žmogaus psichinę sveikatą. Kaip teigia autorė, psichika yra atskirai funkcionuojantis organas, kuris formuoja žmogaus elgesį ir yra tiesiogiai susijusi su žmogaus laisve. Būdamas laisvas, žmogus renkasi įvairius elgesio variantus, daro tai, ką nori daryti. Tokiu būdu autorė teigia, kad analizuojamos nusikalstamos veikos objektas yra kito žmogaus psichinis nepriklausomumas bei žmogaus ar jo veiksmų laisvė, o tai lemia normalios psichinės būklės palaikymą.¹⁹⁸ Visgi pažymėtina, kad dauguma Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkų¹⁹⁹ sutinka, kad įstatymų leidėjas, įtvirtindamas šią normą, siekė apsaugoti konkretaus asmens ir jam artimų žmonių gyvybę, sveikatą, nors į ją nėra tiesiogiai kėsinamasi. Kaip toliau pabrėžiama, šis nusikaltimas yra pavojingas gyvybei ir sveikatai todėl, nes kelia realią baimę dėl jų praradimo²⁰⁰.

Pastebėtina, kad kaip ir LR BK 145 straipsnio 1 dalyje, Rusijos BK 119 straipsnio 1 dalyje baudžiamoji atsakomybė numatyta už grasinimą nužudyti ar sunkiai sutrikdyti konkretų asmenį ar jo artimuosius, jeigu buvo pakankamas pagrindas manyti, kad tokio pobūdžio grasinimai gali būti realizuojami. Taigi šios nusikalstamos veikos nukentėjusiais gali būti tiek žmogus, kuriam bet kokia forma išreiškiamas grasinimas, tiek jam artimi asmenys, neapsiribojant giminystės ryšiais. Išskirtina tai, kad už šią nusikalstamą veiką neatsako juridinis asmuo. Jo subjektu laikomas pakaltinamas, ir sulaukęs 16 metų fizinis asmuo. Taip pat pripažįstama, kad ši nusikalstama veika padaroma tik tiesiogine tyčia.²⁰¹ Rusijos BK 119 straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos kvalifikavimui motyvai neturi reikšmės, priešingai negu šio straipsnio 2 dalyje.

Rusijos BK 119 straipsnio 2 dalyje numatyta griežtesnė atsakomybė už 119 straipsnio 1 dalyje įvykdytus veiksmus, jeigu kaltininkas juos padarė dėl politinio, rasinio, nacionalinio, religinio ar socialinio priešiško.

Rusijos įstatymų leidėjas 119 straipsnio 2 dalyje baudžiamąją atsakomybę už grasinimą nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą diferencijuoja pagal kaltininko motyvą, tai yra, vidines paskatas, dėl kurių padaroma nusikalstama veika²⁰². Pabrėžtina, kad norint inkriminuoti asmeniui Rusijos BK 119 straipsnio 2 dalyje numatytą nusikalstamą veiką būtina įrodyti, kad kaltininkas grasino nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą nukentėjusiajam dėl jo priklausymo šioms grupėms:

¹⁹⁸ ШАДРИНА, Л. В. *Уголовно-правовая и криминологическая характеристика угрозы убийством или причинением тяжкого вреда здоровью*, Москва: Юрлитинформ, 2013. P. 47.

¹⁹⁹ РАЗУМОВ, С. А. Комментарий к статье 119 УК РФ. Из: РАЗУМОВ, С. А. и другие. Комментарий УК РФ. [interaktyvus] [žiūrėta 2016-10-03]. Priega per internetą: <http://www.labex.ru/page/kom_uk_119.html>.

²⁰⁰ Ibidem.

²⁰¹ Ibidem.

²⁰² АБРАМАВИČИУС, А. *et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 210.

- politinei, kuri reiškia žmonių bendriją, susijusią bendromis politinėmis pažiūromis, įsitikinimais, nuostatomis, pavyzdžiui, sąžinės laisvės, demokratijos, valstybės atkūrimo ir panašiomis idėjomis;
- rasinei, kuri yra istoriškai susiformavusi žmonių grupė, pasireiškianti išskirtiniais ir paveldimais genetinėmis, fiziologinėmis savybėmis;
- nacionalinei, kuri išskiriama žmonių kalbos, teritorinio, ekonominio, kultūros, tradicijų, papročių bendrumo pagrindu;
- religinei, kuri vienija bendrų religinių įsitikinimų ir gyvenančius pagal religinę ideologiją žmones;
- socialinei, sudarančią žmonių grupę, kuriuos sieja bendros, pastovios, sunkiai keičiamos objektyvios aplinkybės. Jomis gali būti įgimtos, įgytos asmenų savybės, kurios lemia atitinkamą padėtį visuomenėje.²⁰³

Akivaizdu, kad šio nusikaltimo nukentėjusiuoju pripažįstamas asmuo, priklausantis konkrečiai grupei, kuriai kaltininkas jaučia priešišumą, neapykantą. Pastebėtina, kad ne tik Rusijos, tačiau ir Prancūzijos Respublikos baudžiamajame kodekse²⁰⁴ (toliau – Prancūzijos BK) yra įtvirtina griežtesnė baudžiamoji atsakomybė už grasinimus, padarytus dėl neapykantos konkrečiai asmenų grupei.

3.4. Lenkija

Lenkijos Respublikos baudžiamojo kodekso²⁰⁵ (toliau – Lenkijos BK) 13 skyriaus „Nusikaltimai prieš žmogaus laisvę“ 190 straipsnyje yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už:

- grasinimą padaryti nusikalstamu būdu žalą, jeigu yra sukelta pagrįsta baimė dėl šių grasinimų realizavimo;
- grasinimą padaryti žalą nukentėjusiajam artimiems žmonėms, jeigu yra sukelta pagrįsta baimė dėl šių grasinimų realizavimo.

Atsižvelgiant į Lenkijos BK skyrių, kuriame įtvirtintas 190 straipsnis, darytina išvada, kad kriminalizuojant šią nusikalstamą veiką, siekiama apsaugoti vieną iš teisinių gėrių – žmogaus laisvę. Pastebėtina, kad taip pat kaip ir LR BK 145 straipsnyje, Lenkijos BK 190

²⁰³ ABRAMAVIČIUS, A. *et al.* *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 19.

²⁰⁴ Criminal Code of the French Republic. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

²⁰⁵ Criminal Code of the Republic Poland. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

straipsnyje numatyta, kad nukentėjusysis yra ne tik asmuo, kuriam grasinama, tačiau ir jam artimi asmenys, neakcentuojant giminystės ryšių

Išskirtina tai, kad Lenkijos BK 190 straipsnyje įtvirtinta baimės jausmo buvimo faktas, kai tuo tarpu Lietuvos įstatymų leidėjas nesieja nusikalstamos veikos baigtumo momento su baimės jausmu sukėlimu LR BK 145 straipsnio 1 dalyje, o sieja juos su pakankamu pagrindu bijoti grasinimų realizavimo. Taip pat Lenkijos BK baudžiama tik už grasinimus padaryti tam nusikalstamu būdu žalą. Pastebėtina, kad Lenkijos BK nėra *expressis verbis* įtvirtinta, kokio pobūdžio žala turi būti grasinama. Taigi Lenkijos įstatymų leidėjas nedetalizuoja grasinimų turinio, kaip tai daro Lietuvos įstatymų leidėjas LR BK 145 straipsnio 1 dalyje. Ši teisės norma yra gana abstrakti, todėl svarstyтина, ar tikslinga numatyti baudžiamąją atsakomybę už grasinimus nusikalstamu būdu padaryti bet kokio pobūdžio žalą.

Taip pat šiame darbe svarbu aptarti ir Lenkijos BK 190a straipsnį, kuriame yra numatyta baudžiamoji atsakomybė ne tik už fizinės prievartos, tačiau ir už psichinės prievartos pavartojimą, verčiant kitą asmenį:

- veikti kaltininko nurodytu būdu;
- būti aplaidžiam;
- nedaryti kaltininko nurodytų veiksmų.

Šioje teisės normoje Lenkijos įstatymų leidėjas atskirai įtvirtina baudžiamąją atsakomybę ne tik už fizinį, tačiau ir psichinį privertimą. Teisinėje literatūroje²⁰⁶ psichinis privertimas aiškinamas kaip poveikis asmens psichikai, kai kaltininkas nesiekia įbauginti kitą asmenį, o naudoja jį tam, kad priverstų nukentėjusįjį elgtis atitinkamu būdu. Taigi Lenkijos įstatymų leidėjas daromą kitam asmeniui psichinį poveikį sieja su jo panaudojimo tikslu – įsivaizduojamais objektyvios tikrovės pasikeitimais, turinčiais atsirasti dėl nusikalstamos veikos padarymo²⁰⁷. Pažymėtina, kad LR BK 145 straipsnyje įtvirtintai nusikalstamos veikos kvalifikavimui tikslai nėra reikšmingi. Pagal Lenkijos BK 10 straipsnį už šias nusikalstamas veikas atsako fizinis asmuo, sulaukęs 17 metų.

1. 206 ТОКАРЧУК, Р. Е. *Насилие как составообразующий признак хищений: вопросы уголовной ответственности*. Омск, 2008. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.allpravo.ru/library/doc101p/instrum7209/>>. Taip pat žr.: БИТЖАНОВА, Ж. С. Угроза и насилие как способы совершения преступления. *Юридические науки: проблемы и перспективы: материалы II междунар. науч. конф. (г. Пермь, январь 2014 г.)*. Пермь: Меркурий, 2014. P. 91-92.

²⁰⁷ ABRAMAVIČIUS, A. *et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 210.

3. 5. Vokietija

Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – Vokietijos BK) 18 skyriuje yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už įvairaus pobūdžio nusikaltimus žmogaus laisvei. Šiame darbe atliekamai analizei aktualūs 238 skirsnis (angl. *section*), kuriame numatyta baudžiamoji atsakomybė už persekiojimą (angl. *stalking*) bei 241 skirsnis, kuriame kriminalizuotas grasinimas padaryti sunkų nusikaltimą.

Vokietijos BK 238 skirsnio 1 dalyje nurodoma, kad pagal šį straipsnį atsako asmuo, kuris neteisėtai persekioja kitą asmenį, o būtent:

- siekia jo artumo (angl. *seeking his proximity*);
- bando užmegzti ryšius su asmeniu, pasitelkiant telekomunikacijų priemones, taip pat tai daro trečiųjų asmenų pagalba;
- piktnaudžiauja savo vardu nukentėjusiajam užsakinėdamas įvairias prekes ir paslaugas arba liepia užmegzti bet kokius ryšius su nukentėjusiuoju tretiesiems asmenims;
- grasina asmeniui arba jo artimam žmogui (angl. *a person close to him*) nužudyti, nutraukti galūnę, padaryti kitokią žalą sveikatai bei atimti Taigi priešingai nei laisvę;
- atlieka panašius į anksčiau pateiktus veiksmus.

Taigi Vokietijos BK 238 skirsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos objektas yra žmogaus laisvė, o iš įstatymo leidėjo pateiktos formuluotės nukentėjusiuoju yra laikomas tiek žmogus, kuris yra persekiojamas, tiek jam artimi žmonės. Ši nusikalstama veika padaroma aktyviais veiksmais, kurie konkrečiai įvardijami 1-4 punktuose. Pastebėtina, kad minėtame skirsnyje nėra pateiktas baigtinis veiksmų, laikytinų persekiojimu, sąrašas. Vokietijos BK 238 skirsnio 5 punkte yra įtvirtinta galimybė patraukti baudžiamojon atsakomybėn už panašius į 1-4 punktuose išvardintus veiksmus. Pastebėtina, kad LR BK specialiojoje dalyje nėra atskirai numatyta baudžiamoji atsakomybė už žmogaus persekiojimą, tačiau kaip pabrėžia M. Gušauskienė²⁰⁸, LR BK 145 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta veika apima ne tik grasinimus susprogdinti, sudeginti asmens turtą ar padaryti kitokią pavojingą asmeniui veiką, tačiau ir žmogaus persekiojimą, kuris yra tęstinio pobūdžio ir nuolat sukelia baimės jausmą.

Vokietijos BK 241 skirsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už:

- grasinimą padaryti sunkų nusikaltimą asmeniui arba jam artimam žmogui;

²⁰⁸ Iš: KLIMKA, K. Terorizavimas, persekiojimas, sistemingas bauginimas. *Policija*, 2008, Nr. 24 (112-450). P. 6.

- tyčinį, sąmoningą ir melagingą kito asmens tikinimą, kad jam arba jo artimam žmogui tretysis asmuo padarys sunkų nusikaltimą.

Šioje straipsnio dispozicijoje minimas sunkus nusikaltimas (angl. *felony*) pagal Vokietijos BK 12 skirsnio 1 dalį pripažįstamas kiekvienas teisei priešingas aktas, už kurį straipsnio dispozicijoje numatyta didesnė nei 1 metų laisvės atėmimo bausmė. Taigi Vokietijos įstatymų leidėjas baudžiamojo įstatymo 241 skirsnio 1 dalyje įtvirtina baudžiamąją atsakomybę už grasinimą padaryti kriminalizuotą nusikalstamą veiką, kai tuo tarpu LR BK 145 straipsnyje tuo nėra apsiribojama. Lyginant šią teisės normą su LR BK 145 straipsnio 2 dalimi, kurioje taip pat įtvirtinti ir kitokio pobūdžio grasinimai, Vokietijos BK 241 skirsnio 1 dalyje nėra numatytas šių grasinimų sistemingumo, tęstinumo pobūdis.

Vokietijos BK 241 skirsnio 2 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už melagingą kito asmens tikinimą, kad tretysis asmuo jam ar jo artimiems žmonėms ketina padaryti sunkų nusikaltimą. Pagal šioje dalyje pateiktą formuluotę galima teigti, kad Vokietijos įstatymų leidėjas tokią veiką traktuoja kaip asmens bauginimą, sieja ją su asmens baimės ir nerimo būsenos sukėlimu, kas iš dalies atitinka LR BK 145 straipsnio 2 dalyje numatytą sistemingą bauginimą. Darbo autorės nuomone, kriminalizuojant tokio pobūdžio veiką baudžiamajame įstatyme būtų tikslinga *expressis verbis* nurodyti veiksmų tęstinumą, sistemingumą, kaip tai padaryta LR BK 145 straipsnio 2 dalyje. Paminėtina, kad už šias nusikalstamas veikas atsako fizinis asmuo, sulaukęs 14 metų.

3. 6. Prancūzija

Analizuojant Prancūzijos BK šiam darbui aktualus jo 2 skyriaus „Nusikaltimai prieš asmens fizinę bei psichinę neliečiamybę“ trečiasis paragrafas „Apie grasinimus“ (angl. *paragraph of threats*). Jame nuo 222-17 iki 222-18-1 straipsnių detalai įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už įvairaus turinio ir pavojingumo grasinimus.

222-17 straipsnyje yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už:

- grasinimą asmeniui padaryti nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu tokie grasinimai kartojasi arba jie įrodyti rašytine, vaizdine ar kitokia medžiaga;
- pasikėsinimą atlikti nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu už jį numatyta baudžiamoji atsakomybė kituose Prancūzijos BK straipsniuose, ir pasikėsinimas įrodytas rašytine, vaizdine ar kitokia medžiaga.

Taigi Prancūzijos įstatymų leidėjas numato baudžiamąją atsakomybę ne tik už grasinimą padaryti nusikaltimą, tačiau ir už grasinimą padaryti baudžiamąjį nusižengimą,

jeigu tokie grasinimai yra padaromi kelis kartus, kas iš esmės atitinka sistemingo bauginimo, įtvirtinto LR BK 145 straipsnio 2 dalyje turinį.

Prancūzijos įstatymų leidėjas pagal 222-17 straipsnį numato galimybę traukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn ir neesant tokio pobūdžio daugkartinių grasinimų, tačiau įrodžius apie psichinės prievartos egzistavimą rašytine, vaizdine ar kitokia medžiaga. Pažymėtina, kad Prancūzijos BK nuo 222-17 iki 222-18-2 straipsniuose įtvirtintų nusikalstamų veikų objektas psichinė neliečiamybė, kuri B. Killinger nuomone, yra ne tik laisvė vertinti atitinkamas moralines, etines, dvasines, menines vertybes, tačiau ir galimybė pasirinkti elgesio variantą²⁰⁹.

Prancūzijos BK 222-18 straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už įvairiomis priemonėmis išreikštą grasinimą padaryti nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu tuo pačiu metu buvo ne tik grasinama, tačiau ir nurodoma įvykdyti kaltininko įvardytą sąlygą. Taigi šioje baudžiamąjo įstatymo normoje, skirtingai nei 222-17 straipsnyje, nėra numatyta grasinimų pasikartojimo, įrodymosios medžiagos būtinybė. Joje įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė nustačius, kad kartu su grasinimu padaryti nusikalstamą veiką, prieš nukentėjusįjį buvo panaudotas psichinis privertimas. Jis teisinėje literatūroje²¹⁰ aiškinamas kaip tendencingas daromas poveikis asmens psichikai, nurodant nukentėjusiajam atlikti tam tikrus kaltininko įvardintus veiksmus.

Pažymėtina, kad Prancūzijos įstatymų leidėjas 222-18-1 straipsnyje numato griežtesnę baudžiamąją atsakomybę už 222-17 ir 222-18 straipsniuose numatytus veiksmus, jeigu tai buvo padaryta dėl nukentėjusiojo:

- tikros ar tariamos seksualinės orientacijos;
- tikro ar tariamo priklausymo etninei, tautinei, rasės ar religijos grupei.

Taigi tiek Prancūzijos, tiek Rusijos įstatymų leidėjai baudžiamąją atsakomybę už psichinę prievartą diferencijuoja pagal kaltininko motyvą. Jis, kaip minėta, LR BK 145 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos kvalifikavimui reikšmės neturi.

Kaip ir LR BK 145 straipsnio 4 dalyje, Prancūzijos BK 222-18-2 straipsnyje numatyta, kad už 2 skyriaus „Nusikaltimai prieš asmens fizinę bei psichinę neliečiamybę“ 3 paragrafe „Apie grasinimus“ įtvirtintas nusikalstamas veikas atsako ir juridinis asmuo, jeigu jis atitinka visas 121-2 straipsnyje numatytas sąlygas. Už šias veikas taip pat atsako fizinis asmuo, sulaukęs 13 metų.

²⁰⁹ KILLINGER, B. The loss of integrity. *Psychology Today*, 2011. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-10]. Prieiga per internetą: <<https://www.psychologytoday.com/blog/the-workaholics/201110/the-loss-integrity>>.

²¹⁰ БИТЖАНОВА, Ж. С. Угроза и насилие как способы совершения преступления. *Юридические науки: проблемы и перспективы: материалы II междунар. науч. конф. (г. Пермь, январь 2014 г.)*. Пермь: Меркурий, 2014. P. 92.

Apibendrinant atliktą užsienio valstybių baudžiamųjų įstatymų analizę, konstatuotina, kad už tęstinę psichinę prievartą yra numatyta baudžiamoji atsakomybė tik Vokietijos BK, Prancūzijos BK. Estijos BK, Lenkijos BK, Vokietijos BK yra kriminalizuotos mažesnio pavojingumo vienkartinio pobūdžio veikos. Vokietijos, Prancūzijos baudžiamuosiuose įstatymuose nėra akcentuojamas tokie grasinimo kriterijai, kaip pakankamas pagrindas, realumas, o Lenkijos BK grasinimas siejamas su pagrįstai sukeltos baimės faktu. Už šią nusikalstamą veiką Estijoje, Latvijoje, Vokietijoje atsako tik fizinis asmuo, sulaukęs 14 metų, Lenkijoje – 17 metų, Prancūzijoje – 13 metų.

Išvados

1. Psichinė prievarta – tai pavojinga į žmogaus psichiką orientuota veika, kurios esmė yra baimės jausmo sukėlimas. Jos universalios išraiškos forma apima įvairaus turinio ir būdų grasinimus.
2. Lietuvoje už grasinimus pradėta bausti XVI amžiuje įsigaliojusiuose LDK Statutuose. Grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtis Lietuvoje keitėsi ne kartą. Išskirtinas jos reglamentavimas po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, kai buvo kriminalizuota tęstinio pobūdžio psichinė prievarta – žmogaus terorizavimas.
3. LR BK 145 straipsnyje numatyto nusikaltimo objektais gali būti pripažįstami konkretaus žmogaus gyvybė, fizinė, psichinė sveikata bei laisvė.
4. LR BK 145 straipsnio 1 dalyje numatyta nusikalstama veika padaroma vienkartinio pobūdžio alternatyviais veiksmais: 1) bauginant asmenį neteisėtai atimti jam ar kitiems asmenims gyvybę; 2) grasinant žmogui jį ar kitus asmenis sunkiai sužaloti ar susargdinti.
5. Analizuojama nusikalstama veika taip pat padaroma aktyviais veiksmais, o būtent: 1) grasinant (bauginant) susprogdinti, padegti ar padaryti kitokią pavojingą gyvybei, sveikatai ar turtui veiką; 2) sistemingai ir ne mažiau kaip tris kartus naudojant kitokio pobūdžio psichinę prievartą (LR BK 145 straipsnio 2 dalis).
6. Norint tinkamai kvalifikuoti asmens veiką pagal LR BK 145 straipsnį, būtina nustatyti: 1) grasinimo realumą (egzistavimą objektyvioje tikrovėje); 2) grasinimų turinį; 3) pakankamą pagrindą manyti, kad grasinimas gali būti ateityje realizuojamas.
7. Grasinimų realumas, turinys bei pakankamas pagrindas nustatomi atsižvelgiant į: 1) įvykio kontekstą; 2) išorines situacijos aplinkybes; 3) aplinkybes, kurios apibūdina grasinantį asmenį; 4) grasinančiojo santykius su nukentėjusiuoju; 5) nukentėjusiojo grasinimų suvokimą bei elgesį.
8. LR BK 145 straipsnio subjektas yra 16 metų sulaukęs pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas fizinis asmuo, taip pat juridinis asmuo, kuris atitinka LR BK 20 straipsnyje numatytus juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygas.
9. Grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas padaromas tik tiesiogine tyčia, tai yra, asmeniui žinant, suvokiant bei norint kelti baimės jausmą nukentėjusiajam dėl jo ar kitų asmenų gyvybės atėmimo ar sunkaus sveikatos

sutrikdymo (LR BK 145 straipsnio 1 dalis). Atitinkamai, LR BK 145 straipsnio 2 dalyje nusikalstama veika padaroma asmeniui suprantant savo veiksmų esmę bei norint žmogų terorizuoti, naudojant ir kitokio pobūdžio grasinimus.

10. Lyginamoji Lietuvos ir užsienio šalių baudžiamųjų įstatymų analizė leidžia teigti, kad:
- 1) už tęstinę psichinę prievartą yra numatyta baudžiamoji atsakomybė tik Vokietijos BK, Prancūzijos BK; 2) Estijos BK, Lenkijos BK, Vokietijos BK yra kriminalizuotos mažesnio pavojingumo vienkartinio pobūdžio veikos; 3) Vokietijos, Prancūzijos baudžiamuosiuose įstatymuose nėra akcentuojami tokie grasinimo kriterijai, kaip pakankamas pagrindas, realumas, o Lenkijos BK grasinimas siejamas su pagrįstai sukeltos baimės faktu; 4) už šią nusikalstamą veiką Estijoje, Latvijoje, Vokietijoje atsako tik fizinis asmuo, sulaukęs 14 metų, Lenkijoje – 17 metų, Prancūzijoje – 13 metų.

Literatūros sąrašas

Tarptautinės teisės aktai:

1. Constitution of the world health organization. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-15].
Prieiga per internetą: <<http://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf>>;
2. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 96-3016;
3. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 60-1501;
4. Jungtinių tautų Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 68-2497;
5. Recommendation CM/Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-15]. Prieiga per internetą: <[http://pjp.eu.coe.int/documents/3983922/6970334/CMRec+\(2008\)+11+on+European+Rules+for+juvenile+offenders+subject+to+sanctions+or+measures.pdf/486fb172-ef9d-41ca-928d-0b6e4141c476](http://pjp.eu.coe.int/documents/3983922/6970334/CMRec+(2008)+11+on+European+Rules+for+juvenile+offenders+subject+to+sanctions+or+measures.pdf/486fb172-ef9d-41ca-928d-0b6e4141c476)>;

Lietuvos teisės aktai:

6. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014;
7. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741;
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 81, 35, 54, 541, 1311, 2272, 234, 2341, 294, 295, 3212 straipsnių pakeitimo ir papildymo 227³ straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998 m. gegužės 14 d. Nr. VIII-744;
9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 48, 60, 145, 147, 157, 212, 213, 214, 215, 226, 249, 251, 252, 256, 267, 270, 272, 274, 280 straipsnių ir priedo pakeitimo bei papildymo ir kodekso papildymo 147(1), 199(1), 199(2), 267(1), 270(1), 308(1) straipsniais įstatymas *Valstybės žinios*, 2005 m. birželio 30 d. Nr. 81-2945;
10. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 140, 145, 148, 149, 150, 151, 165 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. Vilnius *Valstybės žinios*, 2013-07-13. Nr. 75-3772;
11. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262;

12. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 63-1231;
13. Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1995-06-28, Nr. 53-1290;
14. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18-148;

Kitų užsienio valstybių teisės aktai:

15. Criminal Code of the Republic of Estonia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Prieiga per internetą: < <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>;
16. Criminal Code of the French Republic. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Prieiga per internetą: < <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>;
17. Criminal Code of the Republic of Latvia. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Prieiga per internetą: < <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>;
18. Criminal Code of the Republic Poland. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Prieiga per internetą: < <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>;
19. Criminal Code Of The Russian Federation. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Prieiga per internetą: < <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>;
20. German Criminal Code. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>;

Specialioji literatūra:

21. ABRAMAVIČIUS, A. *et al.* *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003;
22. ABRAMAVIČIUS, A. *et al.* *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. I knyga. Bendroji dalis (1-98 straipsniai). Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004;
23. ABRAMAVIČIUS, A. *et al.* *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. II knyga. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2009;
24. ALIUKONIENĖ, R. Sunkaus sveikatos sutrikdymo labai susijaudinus (Baudžiamojo kodekso 136 straipsnis) požymiai. Iš: *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: Registrų centras, 2011;

25. ALIUKONIENĖ, R. Sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėties, numatytos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 135 straipsnyje, subjekto samprata. Iš: *Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai*. Vilnius: Registrų centras, 2014;
26. ALIUKONIENĖ, R. Veika kaip vienas iš sunkaus sutrikdymo objektyviųjų požymių. *Teisė*, 2013, Nr. 87;
27. ANDRIULIS, V. *et. al. Lietuvos teisės istorija*. Vilnius: Justitia, 2002;
28. APANAVIČIUS, M., KLIMKA A., MISIŪNAS J. *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis, 1974;
29. BEIN, D. A Guid to Offences of Threats and Blackmail, or “How to See The Forest for The Trees”. *Israel Law Review*, 1982, Nr. 17. [žiūrėta 2016-09-23]. Prieiga per internetą: <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/israel17&id=72&size=2&collection=journals&set_as_cursor=10> ;
30. BIELIŪNAS, E.; ŠVEDAS, G. Lietuvos Respublikos straipsnių pavadinimai ir jų reikšmė. *Teisė*, 2013, Nr. 88;
31. DEVEIKĖ, J.; PLATERIS, A. *Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos 1529 metų statutas*. Chicago: Algimanto Mockaus knygų leidimo fondas, 1971;
32. FEDOSIUK, O. *Turto prievartavimas: reiškinių raida ir teisinio vertinimo problemos*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S), Vilnius, 2000;
33. FEDOSIUK, O. Psichinės prievartos samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21(13);
34. FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, Nr. 19 (2);
35. FEDOSIUK, O. *et al. Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Pirmoji knyga. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2013;
36. KUJALIS, P. Prievarta – būtino reikalingumo pavojaus šaltinis. *Jurisprudencija*, 2004, t. 60 (52);
37. Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 -09 -25]. Prieiga per internetą: <<http://lkiis.lki.lt/>>;
38. MARCINAUSKAITĖ, R. Psichinės ir fizinės prievartos sąsajos probleminiai aspektai baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje. *Jurisprudencija*. Mokslo darbai. 2008, Nr. 11 (113)
39. MARCINAUSKAITĖ, R.; ŠUKYTĖ, J. Kai kurie psichinės prievartos doktrinos probleminiai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*, 2012, 4 (2);

40. MEŠKA, A. Riboto pakaltinamumo sąvoka. Iš: *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: Registrų centras, 2011;
41. MYERS, D. *Psichologija*. Vilnius: Humanitas, 2008;
42. NOCIUS, J. *Nusikaltimai žmogui*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998;
43. JABLONSKIS, K. Lietuvos valstybės istorija nuo XIV a. pabaigos iki XVI a. vidurio. Vilnius: Vaizdas, 1971;
44. PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Antroji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius: Justitia, 2009;
45. PIESLIAKAS, V. *Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį*. Mokymo leidinys. Vilnius: Lietuvos Policijos Akademija, 1996;
46. PRAPIESTIS, J.; PRAPIESTIS, D. Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje. Iš: *Baudžiamoji justicija ir verslas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016;
47. SAKALAUŠKAS, G. Minimalaus baudžiamosios atsakomybės amžiaus ribos problema. Iš: *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: Registrų centras, 2011;
48. STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė*. Paskaitos. Kaunas, 1926;
49. ŠARAS, M. Įžeidimo dekriminalizavimas – logiškas teisinio reguliavimo rezultatas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-05]. Prieiga per internetą: <<http://eteismai.lt/straipsniai/kita/izeidimo-dekriminalizavimas--logiskas-teisinio-reguliavimo-rezultatas>>;
50. ŠVEDAS, G. Kai kurie probleminiai juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės aspektai Lietuvos konstitucinėje jurisprudencijoje ir baudžiamosios justicijos doktrinoje. Iš: *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius, Registrų centras, 2011;
51. TUMELIS, J. et al. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. VII Tomas, Gork-ime. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2005;
52. VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybiniai - teisiniai institutai*. Vilnius: Mintis, 1981;
53. VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919–1940 metais*. Vilnius: Justitia, 1996;
54. VERŠEKYS, P. *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S), Vilnius, 2013;

55. VERŠEKYS, P. Nusikalstamos veikos sudėties požymio samprata ir ją lemiantys veiksniai. *Teisė*, 2012, Nr. 82;
56. WILLIAMS, C. *Textbook of Criminal Law*. London, 1978;
57. БИТЖАНОВА, Ж. С. Угроза и насилие как способы совершения преступления. *Юридические науки: проблемы и перспективы: материалы II междунар. науч. конф. (г. Пермь, январь 2014 г.)*. Пермь: Меркурий, 2014;
58. ВАСИЛЬЕВ, Н. В. *et al. Советское уголовное право. Особенная часть*. Москва: Юридическая литература, 1988;
59. ВЕКЛЕНКО, В. В.; БАРХАТОВА, Е. Н., Психическое насилие как средство совершения преступлений: проблемы квалификации. *Современное право*, 2013, Nr. 7;
60. ГАУХМАН, Л. Д. *Борьба с насильственными посягательствами*. Москва: Юрид. лит., 1969;
61. ГРИШКО, А. Я. *et al. Уголовное право. Общая часть: Учебное пособие*. Москва, 2001;
62. ИВАНЦОВА, Н.В. *Уголовно наказуемое насилие и признаки его характеризующие*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-01]. Prieiga per internetą: <[http://www.unn.ru/pages/vestniki_journals/99990195_West_pravo_2003_1\(6\)/B_1-15.pdf](http://www.unn.ru/pages/vestniki_journals/99990195_West_pravo_2003_1(6)/B_1-15.pdf)>;
63. КУДРЯВЦЕВ, В. Н.; НАУМОВ, А. В. *Насильственная преступность*. Москва: Спарк, 1997;
64. ОРЕШККИНА, Т. Физическое и психологическое принуждение как обстоятельство, исключаящее преступность деяния. *Ис: Уголовное право*. Nr. 1. 2000. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.twirpx.com/file/561228/>>;
65. ПОДГАЙНЫЙ, А. М.; УВАРОВ И. А. *Криминальное насилие (пенитенциарный аспект)*. Невинномысск: НГГТИ, 2013;
66. СЕРДЮК, Л. В. *Психическое насилие как предмет уголовно-правовой оценки следователем*. Волгоград, 1981;
67. СОЛОВЬЕВ, С. Шантаж. *Журнал Министерства юстиции Спб*, 1899, Nr. 6;
68. ТОКАРЧУК, Р. Е. Насилие как составообразующий признак хищений: вопросы уголовной ответственности. Омск, 2008. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.allpravo.ru/library/doc101p/instrum7209/>>.

69. ФИЛЛИПОВА, Ю.М. *Понятие психического насилия. Психическое насилие как способ совершения вымогательства*, 2013. [interaktyvus] [žiūrėta 2016-10-02]. Priega per internetą: <<http://conf.omui.ru/content/ponyatie-psiicheskogo-nasiliya-psiicheskoe-nasilie-kak-sposob-soversheniya-vymogatelstva>>;
70. ШАДРИНА, Л. В. *Уголовно-правовая и криминологическая характеристика угрозы убийством или причинением тяжкого вреда здоровью*, Москва: Юрлитинформ, 2013;
71. РАЗУМОВ, С. А. и другие. Комментарий УК РФ. [interaktyvus] [žiūrėta 2016-10-03]. Priega per internetą: <http://www.labex.ru/page/kom_uk_119.html>;

Nepublikuoti šaltiniai:

72. ABRAMAVIČIUS, A. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Paskaitos. Vilnius, 2013. Oficialiai neskelbtina;
73. FEDOSIUK, O. Paskaitų tezės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-09-20]. Priega per internetą: <https://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/...teises.../paskaitos/Nusik_%20sveik.ppt>;

Lietuvos teismų praktika:

74. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 109;
75. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2016 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-327-696/2016;
76. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-121-677/2015;
77. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2015 m. gruodžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-553-942/2015;
78. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2014 m. liepos 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-347/2014;
79. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2013 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-147/2013;

80. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2013 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-299/2013;
81. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2013 m. lapkričio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-479/2013;
82. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2012 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-261/2012;
83. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23/2010;
84. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-26/2010;
85. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-341/2010;
86. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2007 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-142/2007;
87. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2005 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-496/2005;
88. Lietuvos Apeliacinis Teismas. 2014 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014;
89. Lietuvos Apeliacinis Teismas. 2011 m. birželio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-30/2011;
90. Kauno apygardos teismas. 2015m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-47-485/2015;
91. Kauno apygardos teismas. 2015m. kovo 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-198-530/2015;
92. Vilniaus apygardos teismas. 2012 m. birželio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-595-574/2012;
93. Kauno apygardos teismas. 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-726-493/2012;
94. Panevėžio apygardos teismas. 2011m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-155-193/2011;
95. Kauno miesto apylinkės teismas. 2011 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-332-70/2011;
96. Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2005 m. birželio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-65-05/2005;

Kiti šaltiniai internete:

97. KLIMKA, K. Terorizavimas, persekiojimas, sistemingas bauginimas. *Policija*, 2008, Nr. 24 (112-450);
98. KILLINGER, B. The loss of integrity. *Psychology Today*, 2011. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-10-10]. Priega per internetą: <<https://www.psychologytoday.com/blog/the-workaholics/201110/the-loss-integrity>>.

Santrauka

Grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtis

Magistro darbe analizuojama Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 145 straipsnyje numatyta nusikalstama veika – grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas. Darbo tikslas yra pateikti išsamią minėtos sudėties analizę.

Pirmojoje magistro dalyje yra atskleidžiama psichinės prievartos samprata baudžiamosios teisės moksle. Analizuojami psichinę prievartą charakterizuojantys požymiai, jos savarankiškos formos, teisinėje literatūroje pateikiami psichinės prievartos apibrėžimai. Taip pat analizuojama grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėties istorinė raida Lietuvos teisėje.

Antrojoje šio darbo dalyje išsamiai analizuojami sudėties objektyvieji požymiai – objektas, nukentėjusysis ir veika, skiriant didesnę dėmesį grasinimo realumui, turiniui, pakankamam pagrindui, psichinės prievartos tęstinumui, sistemingumui. Šioje darbo dalyje taip pat pateikiama subjektyviųjų požymių – subjekto ir kaltės analizė.

Trečiojoje magistro dalyje analizuojama grasinimo nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimo sudėtis Latvijos, Estijos, Lenkijos, Rusijos, Vokietijos bei Prancūzijos baudžiamuosiuose įstatymuose. Išryškinami skirtumai bei panašumai su Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 145 straipsnyje numatyta nusikalstama veika.

Summary

***Corpus delicti* of threatening to kill or severely impair human's health or human's harassment**

This master's thesis analyzes the Lithuanian Criminal Code Article 145 provided for a criminal offense - threatening to kill or severely impair human's health or human's harassment. The aim of this work is to provide a comprehensive analysis of the *corpus delicti* of this crime.

The first part of this master's thesis reveals mental abuse in the concept of criminal law science. It analyzes characterizing features of mental violence in definitions of mental abuse presented by scientists. It also investigates a threat to kill or severely impair human's health or human's harassment *corpus delicti* in the historical development of Lithuanian law.

The second part of this work details analysis of the *corpus delicti* objectives elements - the object, the victim and the deed - paying greater attention to the reality of the threat, the content of sufficient reason, mental abuse continuity, systematic. It also includes subjective elements - the subject and fault analysis.

The third part of this master's thesis analyzes a threat to kill or severely impair human's health or human's harassment *corpus delicti* of Latvia, Estonia, Poland, Russia, Germany and France criminal law. It also highlights the differences and similarities between the countries mentioned and the Lithuanian Criminal Code Article 145 provided for the offense.